

Lietuviai

Nr. 20

1949. IX. 28.

The Lithuanian, Semi-Weekly Newspaper.
Authorized by EUROM/HC Civil Affairs Division.
Authorization No. UNDP 203. Publisher: Al. L. L.
kunas, (13 b) Memmingen, Postfach 2. Cir-
culation: 9.080. Printer: Dietrich & Stuster, Mem-
mingen, Schranneplatz 6.
Atsaka: redaktorius-leidėjas A. L. LAIKUNAS,
vyr. redaktorius V. Mėškuskas, redaktori-
us J. P. Paūkalis. Redakcijos ir Ad-
ministracijos adresas: (13b) Memmingen, Post-
fach 2, Tel. 2677.
Laukiamas eina dukart savaitėje. Paskiro Nr.
kauna 0.40 DM. Prenumeratos kauna Vokietijoje
3,— DM, užsakant užsieniui 4,— DM mėnesiui.

Paskutinę valandą

* JAV kongreso abiejų rūmų mišri komisija priėmė prezidento Trumano siūlomą ginklų teikimo programą, siekiančią 1,31 milijardo dolerių. Tas nutarimas dar reikalingas formalaus abiejų rūmų patvirtinimo. Kaip žinia, atstovų rūmai anksčiau buvo nutarę programą 50% sumažinti.

* JAV Aukštasis komisaras McCloy pirmadienį buvo nuskrūdes į Paryžių tartis dėl naujo D-markės kurso. Amerikiečiai ir britai nori markę nuvertinti 25%, o prancūzai bijodami konkurencijos stilo ją nuvertinti, pasak BBC, 20%, o pasak Müncheno radiją - 15%. McCloy negalėjus tuo reikalu susitarti su užsienio reikalų ministerijos ūkinio departamento direktoriumi Alfandu, buvo tariamasi pas min. pirm. Queille. Pasitarime dalyvavo ir finansų ministras Petsche, Marshallio plano ambasadorius Harrimanas ir ambasadorius Paryžiuje Bruce. Tariamasi buvo 5 val., rezultatai nežinomi.

* Bendrame amerikiečių-britų pranešime sakoma, kad panaikinami visi vokiečiams iki šiol taikomi kelioliki ūžsienį ir emigracijos suvaržymai. Iki šiol vokiečiai galėjo išvažiuoti ū užsienį tik karinių vyriausybių, perauklėjimo arba labai svarbiais asmeniniais reikalais. Pranešime sakoma, kad vokiečiai turėtų galimai dažniau važinėti ū užsieni.

* Prezidentas Trumanas pasirašė kongreso priimtą įstatymą prašginama, kuriuo jam suteikiama teisė sumažinti muitus. Tas įstatymas jau veikia 15 metų ir dabar 6 kartą prašginamas.

... o Višinskis kalba apie penkių paktą

Vos keliom valandom po sensacingo Trumano pareiškimo praėjus, Sovietų Sąjungos užsienio reikalų ministras kalbėjo JT visuotinio susirinkimo išanginėse diskusijose. BBC dipl. korespondento nuomone, Višinskis dar nebuvęs gavęs instrukcijų, kaip reaguoti į Trumano pranešimą, bet kalbėjęs apie tai, kas buvo jau anksčiau nuspresta. Jis, kaip ir buvo laukiama, vėl pakartojo pasiūlymą sudaryti taikos paktą tarp penki didžiųjų ir uždrausti atominius bei kitus naikinimo ginklus. Šitūs du reikalavimus Višinskis papuošė stipriais JAV ir D. Britanijos užpuolimais. Esą tos dvi valstybės sudariusios agresyvų bloką ir beprotiškomis ginklavimo lenktynėmis norinčios palaidoti JT. Jos padidinusios savo karinius biudžetus, statančios naujas bazes ir iš viso ruošiasi naujam karui. Savo didžiausias viltis jos buvo sukrovusios ū atominių ginklų veikima. Tai esą svarbiausioji priežas-

tis, kodėl atominės energijos komisija negalėjusi susitarti. Atlanto paktas, JT Balkanų komisija, kampanija prieš veto teisę, visa tai skiriama JT veiklai nutraukti. Atlanto paktu siekiama neleistis suvereninėm valstybėm vesti nepriklausomos politikos.

Višinskio rezoliucija numato 3 punktus: 1. JT turi pasmerkti, ypač JAV ir D. Britanijos skatinama karo kurstyama, ginklavimosi lenktynes ir karinių biudžetų didinimą; 2. JT turi pasmerkti atominius ginklus ir kitas masinio naikinimo priemones ir pareikšti, kad negalima delsti su besąlyginu atominių ginklų naudojimo uždraudimu ir tarptautine kontrole; 3. visuotinis susirinkimas turi visus kraštus paraginti savo ginčus išspręsti taikingu keliu.

Amerikiečių delegatas Warrenas Austinas pareiškė po Višinskio kalbos: „Ta pati propaganda, kaip ir visados“.

Bevinas jam atsako

RUSAI TURI IŠLISTI IŠ STRAIGĖS KIAUTO

Flushingas (BBC). D. Britanijos užsienio reikalų ministras E. Bevinas, pirmadienį kalbėdamas JT visuotiniame susirinkime, atsakė ū šeštadienio Višinskio kalbą. Jis pareiškė, kad būtų lengva susitarti dėl atominės energijos kontrolės, jei sovietai išlįstų iš savo straiğės kiauto. Susitarus dėl kontrolės, būtų galima uždrausti ir atomines bombas. Sovietai aiškinasi, norį išaugoti nepriklausomybę, tačiau patys Jugoslavijai stato tokius reikalavimus, kurių nė viena nepriklausoma valstybė negali priimti. Jie Jugoslavijai graso „veiksmingomis priemonėmis! Ar tai taikos meilės įrodymas - klausė Bevinas. Ir dėl Vokietijos buvo ilgą laiką tariamasi, bet ką užsienio reikalų ministrai septynias savaites išsėdėję Maskvoje iš sovietų išpešė, tėra tas pats, ką dabar Višinskis pasakė. Norėdami įsiviešpatauti Berlyne sovietai

vos neišprovokavo karo. Sovietai pavergė Bulgariją, Vengriją ir Rumuniją. Tie visi veiksmai aiškiai prieštarauja jų kalbom apie taikos pomėgius.

Prieš tai kalbėjęs Jugoslavijos užsienio reikalų ministras Kardeljis kaltino Sovietų Sąjungą prieš Jugoslaviją panaudojus nepaprastą ūkinį ir diplomatinį spaudimą, kurį palydį kariuomenės koncentracija prie Jugoslavijos sienų. Paskutiniu metu prie Jugoslavijos pasienių su Bulgarija, Rumunija, Vengrija ir Albanija įvyko 219 ginkluotų incidentų. Jugoslavija yra komunistinis kraštas ir nekeis savo socialinės sistemos, tačiau ji nori būti nepriklausoma.

* 4 užsienio reikalų ministrai neviešame pasitarime negalėjo susitarti dėl Austrijos valstybės sutarties sudarymo.

Rajkas pasmerktas mirti

Budapeštas (UP). Liaudies tribunolas šeštadienį paskelbė sprendimą, kuriuo buv. Vengrijos komunistų vad. vadaus ir užsienio reikalų ministras Laszlo Rajkas pasmerkiamas mirtim pakariant. Buvštabo viršininko ir krašto apsaugos ministro Palffy Osterreicherio ir Belos Korondy bylos perduodamos kariuomenės teismui.

Kiti kaltinamieji buvo taip nubausti: Tiboras Szonyi — mirties bausme, Andreas Szalai — mirties bausme, Lazaras Brankovas — kalėjimu iki gyvos galvos.

Pal. Justus — kalėjimu iki gyvos galvos, Milanas Ognjenovic — 9 metais kalėjimo.

Po teismo sprendimo prokuroras pareiškė, kad įteiksiąs apeliaciją, kurioje reikalautų mirties bausmės ir abiem iki gyvos galvos nuteistiesiems. Pats Rajkas po sprendimo paskelbimo ramiu balsu pareiškė: „Sprendimas yra teisingas“. Jis atsakė paduoti apeliaciją.

Titus protestuoja

Belgradas (UP). Maršalas Titas, kaip einąs užsienio reikalų ministerio pareigas, asmeniškai įteikė Vengrijos pasiuntiniui Eresėjui Sandorui protesto notą dėl Rajko bylos. Notoje byla išvardinta „teismine komedija“ ir „negirdėta provokacija“, kuri išduoda sukčius Vengrijos kėslus prieš Jugoslaviją ir jos vyriausybę.

Visa Rajko byla, teigiama Jugoslavijos notoje, yra „karą kurstanti priemonė“, sudavusi smarkų smūgį tarptautiniam bendradarbiavimui ir galinti pasaulyje sukelti „karo psichozę“.

* Vengrijos vyriausybė atšaukė leidimus gyventi Vengrijoje 10 Jugoslavijos pasiuntinys narių. Tokiu būdu, Budapešte galės pasilikti tik vienas pasiuntinys. Visi kiti Jugoslavijos diplomatai išvadinti šnipais ir žmogžudžiais.

Atominis sprogimas Sovietų Sąjungoje

TASSas: paslaptį žinome jau nuo 1947 m. Bomba ar nelaimingas atsitikimas?

Washingtonas (UP). JAV, D. Britanijos ir Kanados vyriausybės panašiai skambančiais pareiškimais paskelbė, kad Sovietų Sąjungoje buvusi įvykdyta atominės bombos eksplozija ir tuo būdu buvę įrodyta, kad Sovietų Sąjungoje turinti atominė bomba. Washingtone spaudos atstovams tai paskelbė pats Trumanas. Paskutinės informacijos JAV kabinetui buvo praneštos viena valanda anksčiau, negu viešumai paskelbta.

Tuoju po to kongreso atominės energijos komisija buvo suaukta nepaprastam pasėdžiui — aptarti padėti po Trumano pareiškimo. Posėdis vyko uždaromis durimis.

Žinia apie atominio sprogmens eksploziją per kelias minutes po Trumano pareiškimo paskelbė visos JAV radijo stotys. Radijo programa buvo nutraukta ir specialiais pranešimais visuomenei perduotas Trumano pareiškimas.

Spaudos konferencijoje Trumanas pareiškė: „Aš manau, kad amerikiečių tauta turi teisę, kiek tai suderinama su tautiniu saugumu, gauti informacijas apie visas naujienas atominės energijos srityje. Tuo pagrindu aš skelbiu šią informaciją: Mes turime įrodymų, kad paskutinėmis savaitėmis Sovietų Sąjungoje įvyko atominio sprogmens eksplozija. Po to, kai atominė energija buvo pirmą kartą atpalaiduota, reikėjo laukti, kad šią naują jėgą išvystys ir kitos tautos. Su šia galimybe mes skaitėmės visą laiką. Aš jau prieš ketverius metus nurodžiau, kad esminės teorinės žinios esančios jau plačiai žinomos. Bendrame JAV prezidento, D. Britanijos ministerio pirminko ir Kanados min. pirminko pareiškime 1945 m. lapkričio 15 d. jau buvo pa-

brėžta, kad iš tikrųjų nė viena tauta negalės išlaikyti atominių ginklų monopolio. Naujieji įvykiai dar kartą pabrėžia, kad būtina įsteigti aktinę ū veiksmingą atominės energijos kontrolę, kaip to JAV vyriausybė ir daugumas JT narių reikalavo.“

Tuo pat metu panašaus turinio pareiškimai buvo paskelbti Londone ir Ottawoje. Nei Washingtono, nei Londone, nei Ottawoje žodis „bomba“ įsakmiai nebuvę pavartotas. Pareiškimuose kalbama apie „atominę eksploziją“.

JAV kabinetas žino smulkmenas

Trumano pareiškimas buvo paskelbtas tuo metu, kai Washingtono vyko JAV, Kanados ir D. Britanijos pasitarimai atominės energijos reikalu. Iš Baltųjų Rūmų patiriama, kad ši informacija JAV vyriausybei buvo pranešta viena valanda anksčiau, negu tai buvo viešai paskelbta. Gynybos ministras Johnsonas atsiskak atsakyti ū korespondentų klausimus, kurioje Sovietų Sąjungos vietoje atominė eksplozija įvykus. ū klausima, ar vyriausybei jau žinoma daugiau smulkmenų, Johnsonas atsakė: „Kabinetas sužinojo visas smulkmenas.“ Tačiau plačiau tuo reikalu pasisakyti atsisakė.

Spaudos atstovai ū Trumano spaudos šefo Ch. Rosso kabinete buvo iš naujo pakviesti tuo ju įprastines rytmetines infor-

macijos. Jiems susirinkus, Rossas uždarė kambario duris ir pareiškė: „Nė vienas korespondentas neturi teisės iš kambario išeiti anksčiau, negu ū rankas gaus prezidento pareiškimo tekstą.“

Prez. Trumanas iki šiol visą laiką priešinosi tik JAV rankose turimas atominės bombos gamybos paslaptis kam nors išduoti. Paskutiniuose JAV — Britanijos — Kanados pasitarimuose nutarta apsieikti svarbesniaisiais gamybos duomenimis. Dabartinis jo pareiškimas rodo, kad Sov. S-ga atominę eksploziją įvykdė mažiausiai dviem metais anksčiau, negu daugumas amerikiečių ekspertų to tikėjosi. JAV karo aviacijos komisija dar 1948 m. sausio 13 d. prezidentą informavo, kad kitos valstybės atominius ginklus tam tikrais kiekiais galėsiančios gaminti tik 1952 m. pabaigoje.

Eksplozija jau liepos mėn?

Iš gerai informuotų karinių sluosnių patiriama, kad vadovaujantieji JAV armijos asmenys jau š. m. liepos mėnesį Vakarų Unijos karines įstaigas painformavę, jog esanti užregistruota atominė eksplozija Sov. S-goje.

Pagal tuos pranešimus, žemės sukrėtimas buvo toks stiprus, kad Persijos mieste Mešede įgriuvusi metėts dalis. Vėliau iš Persijos-Sov. Sąjungos pasienio sričių buvo pranešta apie milžiniškus gaisrus sovietų pusėje. Kadangi Sovietų Sąjungoje srityje turi milžiniškus hidroelektrinius įrengimus atominiams bandymams, daugelio karinių specialistų nuomone, esąs galimas dalykas, kad atominė bomba sprogsi prieš laiką ir atnešusi didelių nuostolių.

Sovietų atominiams projektams vadovauja L. Berija, sovietų slaptosios policijos šefas ir politbiuro narys. Manoma, kad prezidento pranešime kalbama apie taip vadinamosios „Berijos bombos“ eksploziją.

TASSas patvirtina

Sekmadienio rytą sovietų telegramų agentūra TASSas paskelbė sekančio turinio komunikatą:

„JAV prezidentas Trumanas rugsėjo 23 d. paskelbė, kad Sovietų Sąjungoje JAV vyriausybės turimomis žiniomis, paskutinėmis savaitėmis įvyko atominis sprogimas. Tuo pačiu laiku britų ir kanadiečių vyriausybės paskelbė panašius pareiškimus. Po šitų pareiškimų amerikiečių, britų, kanadiečių ir kitų tautų spaudoje pasirodė teigimų, kurie sujaukino plačiąją visuomenę.“

TASSas yra igaliotas pranešti: kaip žinia, Sovietų Sąjungoje vyksta plataus masto statybos darbai, statomos vandens jėgainės, kasyklos, kanalai, tiesiami keliai. Tiems darbams reikalingi ir skaitlingi sprogdinimai, pasinaudojant moderniausiomis priemonėmis. Kadangi šitie sprogdinimai jau buvo įvykdyti ir toliau įvairiose vietose bus vykdomi, galimas dalykas, kad jie sukels susidomėjimo ir už Sovietų Sąjungos sienų. Kartu, ryšium su atomine energija, turi būti paminėti, kad

sovietų užsienio reikalų ministras Molotovas jau 1947 m. lapkričio 6 d. pareiškė, kad atominės bombos paslaptis nebeegzistuoja.

Tas pareiškimas reikė, kad Sovietų Sąjungoje atominių ginklų paslaptis žinojo ir tie ginklai buvo jos dispozicijoje.

Amerikiečių mokslininkų sluosniuose tas Molotovo pareiškimas buvo pavadintas blefu ir ten viešpatavo įsitikinimas, kad sovietai atominės energijos paslapties nezužinos anksčiau 1952 m. Tačiau tai buvo neteisingas įsitikinimas, nes sovietai tą paslaptį jau žinojo 1947 m. Dėl kilusio susijaudinimo tenka pabrėžti, kad nerimui nėra jokio pagrindo.

Reikia pastebėti, kad sovietai ir toliau laikosi pažiūros, kad visi atominiai ginklai turi būti uždrausti, nepaisant to, kad jie patys turi tokius ginklus.“

TASSo pranešimas pačioje Maskvoje, kaip praneša UP, nesukėlė jokios sensacijos. Sovietų laikraščiai jį atspausdino antruose puslapiuose be jokiu komentaru.

Amerikos reakcijos

Žinia, kad Amerika nebenturi atomines bombos monopolio, sujaukino amerikiečių visuomenę. Nors JAV vyr. štabo viršininkas generolas Brandley ir pareiškė, kad tas faktas neprivertė amerikiečius pakeisti savo krašto gynybos planus, Washingtone laukiama, kad bus griebtasi naujų gynybos sustiprinimo priemonių. Reuterio korespondentas praneša, kad kongresas ir spauda dabar reikalauja JAV karo aviaciją padidinti iki 70 grupių. Prezidentas Trumanas iki šiol buvo linkęs aviacijos sustiprinimo programą taupumo sumetimais apriboti 48 grupėmis. Taip pat laukiama, kad didesne sparta prasidės įmonių iš didesnių centrų perkraustymas ir išskirtymas po visą kraštą.

Pranašumas dar neprarastas

Aukšti JAV valdininkai pareiškė, kad Sovietų Sąjungoje atominės energijos išnaudojimo srityje niekuomet negalės susilyginti su JAV. Sovietų Sąjungoje negalės pavyti JAV, kurios kas dieną daro pažangą.

Generolas Eisenhoweris pareiškė korespondentams: „Aš nematau jokio reikalo pakeisti mūsų gyvenimą ar veiksmus. Tai, kaip įvyko, jau buvo numatyta prieš kelis metus“.

Tuo tarpu aviacijos generolas G. Kenney pareiškė, kad JAV radaro paruoštis tary-

ba dabar turės dieną naktį budėti, kad išvengus bet kokių netikėtumų.

AP pastebi, kad dabar atrodo, jog iš prezidento Trumano pareiškimo visiems bus aišku, kad JAV neturi laikyti atominės bombos konstrukcijos paslapyje, bet ja pasidalinti su D. Britanija. Senatorius Lucas pareiškė, kad dabar atominės bombos paslapties išdavimo klausimas D. Britanijai ir Kanadai tėra tik akademinės reikšmės.

Iš viso tenka pastebėti, kad pirmutinė reakcija ū Trumano pareiškimą yra sustiprintas atominių ginklų kontrolės reikalavimas. Kongreso atominės komisijos pirmininkas McMahanas pareiškė įsitikinimo, kad būtų gera, jei tuo reikalu pasikalbėti Trumanas susitiktų su Stalinu. Esą būtų gera, kad Trumanas pasakytų kalbą rusams, o Stalinas amerikiečiams (!). Šiaip ar taip, atominės energijos specialistai yra įsitikinę, kad jei negalima bus susitarti dėl atominės energijos kontrolės, būsią labai sunku išvengti didžiausios žmonijos istorijoje katastrofos.

JT visuotinio susirinkimo pirmininkas Romolo, kalbėdamas šeštadienį per radiją pareiškė, kad po atominio sprogmio Sovietų Sąjungoje, atominės energijos kontrolės klausimas virto pačiu svarbiausiu JT visuotinio susirinkimo dabarbotvarkės punktu.

Pavésio netekus

W. Churchillis, prieš kelis metus kalbėdamas Fultone, pareiškė, jog pasaulis tik todėl džiaugiasi taika, kad gyvena atominės bombos pavésyje, kurios monopolį turi amerikiečiai. Jei tas laikotarpis nebūsiąs išnaudotas tikrai ir pastoviai taikai atstatyti — tolimesnės perspektyvos būsiąs blogos.

Atrodo, kad tas laikotarpis pereito penktadienio prezidento Trumano pareiškimu ir buvo užbaigtas. Amerikiečiai monopolio nebenturi, nors, žinoma, šioje srityje yra ir bus pranašesni.

Tiesa, prezidentas Trumanas nesakė, kad sovietai susprogdino atominę bombą, jis kalbėjo tik apie atominį sprogimą, kurį Galbrijos užsienio reikalų ministras Calderis JT kultuaroose iškomentavo kaip nelaimingą atsitikimą. Girdi, sprogo laboratorija. Ir patys sovietai savo komunikate kalba tik apie statybai reikalingus sprogdimus. Neaišku kokių būdu Vakarų valstybės tą ar tuos sprogmus konstatavo. F. Osborne. JAV delegatas JT atominėje komisijoje tik nurodė, kad amerikiečiai po kelių valandų žino apie kiekvieną atominį sprogimą. „Mūsų stebėtojai yra įvairiose vietose“ paslaptingai pridūrė jis.

Taip pat neaišku, kodėl Vakarų valstybės apie tai paskelbė kaip tik keletą valandų prieš Višinskio kalbą JT visuotiniame susirinkime. Aišku, kad tai padaryta sąmoningai, bet ar tik tam, kad sugadintų Višinskii ūpą? Ar jos tikėjosi kokių nors ypatingų sovietų eilųjų ar pasiūlymų, kuriems norėjo užbėgti už akių?

Bet šiaip ar taip, sovietai atominės energijos panaudojimo paslaptį žino. Kas gi toliau?

Vokiečių fizikas, Nobelio premijos laureatas, prof. Hahnas, kurio tyrinėjimai davė atomo fizikai pradžią, pareiškė pasitenkinimo. Girdi, žmonija išsigelbėjo iš atominio karo pavojaus. Būsią taip, kaip su dujomis. Nė viena pusė jų nedrįso panaudoti, nes tikrai nežinojo ką turi priešas. Amerikiečių fizikas prof. Urey yra priešingos nuomonės. Faktas, kad dvi pusės turinčios atominius ginklus, pabloginęs padėti.

Mums atrodo, kad Trumano pareiškimas turės teigiamos įtakos. Visų pirma jis pačioje Amerikoje išblaškys iliuzijas, kad sovietai jau yra ir bus nepavojingi, ir kad atominės bombos pagalba juos galima bus užsachuoti. O tokia pažiūra Amerikoje buvo labai paplitusi. Ir kaip tik ji sukėlė gaudesni JAV bendradarbiavimą su Europa.

Antra, žinia apie sovietų atominius sprogmus įrodė atominės energijos kontrolės būtinybę. Juk dabar, anot JAV aviacijos štabo v-ko gen. Vendenbergo, sunkieji B-36 bombonešiai, o jų yra apie 180, yra nuolatiniame paruošties stovyje, kad kiekvieno momento galėtų smogti. O tie lėktuvai yra pakrauti atominėm bombom ir gali, kuro nepapildydami, sukurti 16.000 km. Aišku, tokia būklė yra itin nemaloni. Jau dabar respublikininkų senatorius A. Wiley paragino krašto apsaugos ministrį Johnsoną iškelti ū saugesnį vietą savo ministerijai, kad ji nesudarytų taikinio sovietų atominei bombai. Iš abiejų pusių vis daugiau auganti baimė gali suparalizuoti visą gyvenimą ir galų gale privesti prie karo.

Tačiau atominės energijos kontrolės institucijai visos valstybės turėtų perleisti savo suverenumo dalį, o sovietai to padaryti negali, nes tai prieštarauja jų sistemos esmei. Kas jie tokie ir ko jie nori, pasaulis turėjo pakankamai progos per paskutinius metus įsitikinti. Jis jau galėjo įgyti tą patį patyrimą, kurį iš 1878 m. Berlyno konferencijos atsivežė lordas Beaconsfieldas. Tas gudrus senis tą sykį pasakė: „Daugiausiai nebentikiu nė vienam maskviečiui. Jie gali viską padaryti... Kas jiems patiki, yra jau žuvis!“

Išvada iš to turi būti aiški. Kol egzistuoja sovietinis režimas ir savo rankose turi atominių sprogmų, tol pasaulis negali ramiai miegoti. Atrodo, kad tas įsitikinimas dabar plėsis dvigubai greičiau negu anksčiau, nes dabar teysybės saulė spirgina ū akis, ū įvykius negalima žiūrėti ir laukti kas bus toliau, patogiai pavésyje įsitaisius. VM

Baltai bėga

Stockholmas (BBC). 400 baltų pabėgėlių išplaukė mažu laiveliu iš Švedijos ū Kanadą. Jie išplaukė be leidimo, nes Švedijos įstaigos atsisakė leisti 400 žmonių plaukti laiveliu, kuriame normaliai telpa tik 50. Abejojama, ar taip perkrautam laiveliui pasiseks nugalėti rudens audras.

Nauji pasitarimai dėl atominės energijos

Washingtonas (AFP). Antradienį Washingtono prasidėjo JAV, D. Britanijos ir Kanados konferencija apie atominę bombą gamybą karo atveju. Kaip reikšminga yra ta konferencija, matyti iš to, kad JAV delegacijai, nepaisant tuo pačiu laiku vykstančio JT visuotinio susirinkimo, vadovauja pats užsienio reikalų ministras Achesonas. Reikia pastebėti, kad tokių konferencijų paskutiniojo laiku buvo visa eilė.

Tų visų pasitarimų objektas buvo paskelbtas prezidento Trumano jau liepos mėn., kada jis pareiškė, jog bus diskutuojama su D. Britanija ir Kanada apie „toli siekiančios politikos šioje srityje tikslus“. Sveicariškio „Die Tat“ Washingtono korespondento pranešimu dabartinės atominės konferencijos darbotvarkėje yra du punktai. Britai reikalauja, kad jiems būtų pateiktos informacijos apie amerikiečių pažangą atominės energijos tyrinėjimo srityje, kurių jie jau pusantrų metų nebegavo. Ypač juos interesoja informacijos apie atominę bombų patobulintą gamybą.

Jie, tiesa, jau gali pasigaminti Hiroshimoje panaudotas atominės bombos tipa, tačiau Eniwetoko saloje išbandyto tipo bombos gamybos paslaptį žino tik vieni amerikiečiai.

Tačiau britai ne tik prašo, jie kartu su kanadiečiais kontroliuoja didžiausias urano atsargas, o amerikiečiai uraną turi importuoti. Toliau britai teigia, kad ir jie atominės energijos srityje padarė nemažą pažangą ir žino kai ką, kas ir amerikiečiams praverstų. Idomu, kad iš britų pusės konferencijoje šalia ambasadoriaus Franko ši kartą dalyvauja ir jų žinomiausias atomo tyrinėtojas profesorius Chadwickas.

Pačioje konferencijoje dar nebus padaryta jokių esminių nutarimų, nes ir dabar JAV vyriausybė šį bei tą britams bei kanadiečiams gali išduoti iš savo stropiai saugomų atominę paslaptį, tačiau šioje konferencijoje bus išdirbtas specialaus įstatymo projektas apie pasikeitimą žiniomis šioje srityje, kuris bus sekantįsiais metais pateiktas kongresui spresti.

* Oficialus komunikatas apie Jordanijos karaliaus Abdulos 2 savaitės užtrukusią viešnagę Ispanijoje teigia, kad „karaliaus kelionės tikslas buvo padėti mūsų broliams arabams Maroke“. Maskvos radijas aiškina, kad karalius į Madridą keliauja britų pavedimu.

Dar apie kūdikių mirimus Australijoje

Prieš kurį laiką perspausdinome iš „New York Herald Tribune“ informacijas apie didelį DP kūdikių mirtingumą Australijoje. Kaip žinoma, Australijos vyriausybė paskelbė, kad vaikai miršta dėl blogos mitybos Europoje. Dabar iš Australijos atėjo keletas laišku, kuriuose visas reikalas nušveičiamas iš buvusio DP pusės. Viename laiške rašoma:

Pas mus didžiausiai naujiena, kurią ir jūs, tur būt, jau žinote, yra ta, kad Bonnegilso stovykloje, ten kur ir mes anksčiau gyvenome, mirė 22 vaikai. Pasipiktinimas baisiausias. Plačiai rašo ir australų laikraščiai, kuriuose visa reikalą viešumon iškėlė vienas buv. DP. Per vieną sa-

„Bas'er Nachrichten“ viename savo vedamųjų svarsto Italijos reikalus. „De Gasperi vyriausybės dienos jau suskaičytos“, vienoje savo paskutinių kalbų pareiškė italu komunistų vadas Togliattis, rašo laikraštis. Į šį komunistų grasinimą atsakė krikšč. demokratų organas „Il Popolo“ nepaprastai griežtu tonu ir ne be vyriausybės inspiacijos: „Jeigu atstovas Togliattis, pavartodamas posakį „suskaitytos dienos“ turėjo mintyje tuos pusketvirtų metų, kurie paliko liki naujųjų parlamento rinkimų, tai jis suklyso taip pat, kaip praėjusių metų balandžio 18 d. suklydo, ir tokiu atveju mažiausia jis gali būti laikomas juokdariu. Bet jeigu jis, tardamas šiuos žodžius, galvojo ką kita (o tai leidžia spėti komunistų mokslas ir metodai), tada jis tegu pats įsidėmi! Juk Italijoje netrūksta žmonių, kurie prisimena jo grasinimus ir ketinimus. Ir jeigu čia būtų galima išvėlgti bent pėdsakas noro tatau įgyvendinti, dienos būtų tikrai suskaitytos; bet tik ne krikščionių demokratų ir vyriausybės, o italu komunistų partijos ir visų tu, kurie, kaip ir atstovas Togliattis, šią partiją veda pagal rusiškojo bolševizmo nurodymus.“ Tai pasisakymas, kuriame nesunku išgirsti antrapusis grasinimas apie eventualų italu komunistų partijos likvidavimą.

Tai yra pirmasis kartas, pastebi „Bas'er Nachrichten“, kada iš atsakingų sluosnių su tokiu aiškumu ir tokiu griežtumu nurodoma, jog dėl jos nedemokratiškos veiklos komunistų partijai iškyla rimtas pavojus atsidurti už įstatyminės ribos. Šis dalykas neveltui italu visuomenėje sukėlė didžiausio dėmesio ir gyviausių komentarų. Apskritai sutartinai pabrėžiama, jog čia turima reikalo nebe su paprastu dviejų partijų apsisakymu, bet daug daugiau — su principiniu nebesutarimu, tarp demokratinės valstybės iš vienos pusės ir tarp tamsių, nedemokratiščių, iš sveru diriguojamų jėgų iš antrosios. Spėliojama, kad čia turėtų slypėti ir tam tikros, plačiaiai viešumai dar nepakankamai pažįstamos priežastys, dėl kurių vyriausybė gali laikyti išmintinga ir reikalinga naujiems, iš komunistų ateinančioms pasikėsiniams į demokratine laisvę visu ryžtingumu ir kietumu pasipriešinti jau pačioje jų pradžioje. Argi kraštutiniai kairieji planuoja tokius bandymus ir ko jais būtų siekiama?

Naujasis Togliaccio grasinimas, trumpai sakant, slepia aplinkybę, jog tarnuo, kad komunistinis pavojus Italijai yra „galutinai praėjęs“, iš tikrųjų neatitinka tikrovybės.

Parlamento ir savivaldybių rinkimuose komunistai buvo labai smarkiai nustumti. Tai tikras dalykas. Bet krašte jie vis dar tebeturi (kas lengvai užmirštama) kartu su kairiaisiais socialistais per aštuonis milijonus narių. Kas svarbiausia, nepaisant t. v. „laisvosios prof. sąjungos“, jie tebekontroliuoja apie du trečdalius visos darbininkijos. Komunistai ir jų pasekėjai kairieji socialistai, berods, nebeįstengę kraštą ūkiškai suparažuoti. Tačiau jie vis dar tebeturi tiek jėgas, kad galėtų tik tiek trukdyti, jog vyriausybė, kurios svarbiausias uždavinys yra sukurti ramiam ir normaliam gyvenimui reikalingas apyovas, niekadoms neturės kantrybės jų išmonėms toteruoti neribotą laiką.

Eilė itališkų laikraščių yra įšvedę nuolatinius skyrius, pavadintus antrašte „Sios dienos streikas“. Iš tikrųjų geriau tikėtų: „Sios dienos streikai“, nes nuolat vyksta jų po keletą. Tuo metu, kada rašomos šios eilutės, Italijos uostuose streikavo darbininkai. Romoje, Milane, Neapolyje ir kituose didžiuosiuose miestuose dar tebestreikuoja dalis bankų tarnautojų. Prieš duris tų bankų, kur tarnautojai nestreikuoja, stovi ginkluoti karabinieriai. Praėjusios savaitės pabaigai skelbtas miestų viešojo susisiekimo tarnautojų streikas paskutiniu akimirksniu atsauktas, tačiau jis gali iškišti ateinančiomis dienomis, jeigu tik nebus patenkinti komunistų reikalavimai. Raudonosios prof. sąjungų vadas Di Vittorio pareiškė spaudoje, kad jeigu nebūsią streikininkai patenkinti, komunistai sukelsią dar naujus streikus, „visoje Italijoje nejudės nė vienas traukinys ir iš viso susidarys padėtis, kuri pramonininkams duos pajauti, jog atėjęs pasaulio galas...“

Tai gi komunistai su prasidedančiu rudeniu siekia Italijoje iš naujo paleisti streikų ir neramumų bangą. Kurių tikslų tuo siekiama? Kaip paprastai, keletas iš karto. Pirmų pirmiausia tuo siekiama kaip galint išlaikyti arba net dar sustiprinti nykstančią partijos įtaką. Toliau norima išpildyti Maskvos įsakymas — trukdyti bendrą ūkinį Vak. Europos atgijimą. Ir pagaliau tai yra apsauginis manevras prieš de Gasperio vyriausybės planuojamą įstatymą, pagal kurį būtų užkirstas kelias neatsakingiems streikams ir sureguliuotas dabar komunistų ir kairiųjų socialistų dominuojamų prof. sąjungų veikimas.

Nors dabartinis parlamentas išrinktas tik prieš pusantrų metų (1948. IV. 18), „Confederazione Generale del Lavoro“ ir kitos raudonosios prof. sąjungos tebesiremia tais patiais politiniais santykiais, kaip 1943 m. t. y. tuoj po fašizmo nuvertimo. Darbininkija paprastai yra labiau linkusi į kairę, negu visa tauta, tačiau įvykdžius naujus rinkimus profesinėse sąjungose jėgos pasiskirstytų visiškai kitokiu santykiu, negu jis šiandien egzistuoja. Rinkimai duotų tikrą visuomenės nusistatymo vaizdą, kaip jis atsispindi parlamente, o komunistų ir kairiųjų socialistų hegemonija kartą baigtųsi vadovaujanciose prof. sąjungose. Užtat Italijos visuomenė iš de Gasperio vyriausybės laukia ne tiek šarvuotų žodžių, „Popolo“ pavyzdžiu, kaip darbų — planuojamo ir seniai pribrendusio sudemokratinimo prof. sąjungų, kurios kontroliuoja didžiąją Italijos darbininkų daugumą. Tik tada (negalima būtų sakyti, jog neteisėngai), net nerimint reikalo imtis kraštutinių priemonių komunistų partijai likviduoti, iš tikrųjų Togliaccio ir draugų dienos būtų suskaitytos, baigdamas pastebi „Basier Nachrichten“.

Atrodo, kad Australijos darbiečių sąjūdis ateinančiuose parlamento rinkimuose turės nemažą sunkumų. Bandymai, kuriais buvo siekiama surasti bendrą kalbą su komunistų diriguojamomis profesinėmis sąjungomis (angliakasių, plieno pramonės darbininkų ir p.), nuėjo niekais. Todėl kraštutiniai kairieji vargu ar bepalaikys darbiečių ateinančiuose rinkimuose. Bet jų įtaka jau ir šiaip jaučiamą pačioje darbo partijoje. Paskutinėmis savaitėmis nemaža darbiečių kairiojo sparno atstovų išbraukta iš partijos narių sąrašų. Mat, ka neseniai pasibaigęs angliakasių streikas paskatino vyriausybę imtis priemonių prieš profesines sąjungas, jie pasisakė prieš premjero Chifley politiką. Dabar net šnekama, kad atskilėliai ruošiasi organizuoti naują kairiųjų partiją. Toks žingsnis, politinių stebėtojų manymu, galėtų suskaldyti darbo partiją, o š. m. gruodžio mėn. įvykstančiuose parlamento rinkimuose Chifley vyriausybei atnešti pralaimėjimą.

Komunistų partija remia vyriausybę priešiška darbiečių elementa. Vyriausybė iš tikrųjų darbo partijos sluosnių nuomone, tokia komunistų elgsena, be kita ko, turi tikslą — naujajame sąjūdyje rasti prieklaudą, kurioje komunistai galėtų testuoti savo politinę veiklą, nelįsdami į pogrindį, jeigu jų partija būtų įstatymu uždrausta.

Visą laiką buvo tam tikra įtampa tarp politinio (nuosakiojo) ir pramoninio (radikaliojo) darbiečių partijos sparno. Siemtinis angliakasių streikas, didžiausias strei-

bininkai sustreikavo reikalavdami 35 darbvalandžių savaitėje, padidinti 30 šiltingų algas ir pakeisti atostogų nuostatus. Taip bent buvo skelbiama viešumai. Pats streikas suskaldė profesinę sąjungą į dvi priešiškas stovyklas. Vyriausybiskai nusiteikusiai profesininkai reikalavo sankcijų prieš streikuojančius, nes jų manymu streikas rėmė ne angliakasių interesus, bet buvo komunistų manevras vyriausybę diskredituoti ir ūkiniam negalvimams sukelti, kad būtų sutrukdytas tiekiamas Anglijai ir kitiems Marshallio plano kraštams. Angliakasiai galėję savo reikalavimus pateikti nuolatiniam anglies pramonės tribunolui nesimdamo tokio ginklo kaip streikas. To visai nenorėjo girdėti komunistuojantieji vadai. Komunistai iš viso nusiteikė prieš

Mr. Brown biuras buvo keičiausia įstaiga visoje britų kontražvalgybos tarnyboje. Daugiau negu ketveris karo metus jis beveik nepasitraukė nė žingsnio iš jos. Scotland Yardui ir saugumo tarnybai jo prireikdavo dieną ir naktį, todėl jis visą laiką buvo pasmerktas atsiskyrylo gyvenimui — biure ir valgydamo ir miegodam. Retkarčiais vakarais aplankydavo jį šachmatų partijai; tačiau jis vėl likdavo vienas, kai aš patogiai tupėdamas traukiny, vėl važiuodavau kuria nors kryptimi.

Beveik be pertraukos vienoje jo biuro sienoje sužibdavo šviesos ženklai. Tada jis paspausdavo atitinkamą mygtuką, ir pro garsiakalbį pasigirdavo kokio nors pasikalbėjimo fragmentas. Dažnu atveju iš plokštelės. Kartais jis tuoj sušukdavo: „rusiškai!“ arba „serbiškai!“, ir vėl išjungdavo. Šviesos ženklų protarpiais jis peržiūrėdavo raštus, kuriuos jam atnešdavo pasiuntinys ir įdėdavo į vieną iš etiketėmis atžymėtų pintinių: „Nepavojinga“, „Abejotina“, „Skubi akcija“ ir tt. Po to vėl angliškai prabilėdavo ir diktavomą.

Penkiasdešimt šešiomis kalbomis kalbėdavo ir rašydavo Mr. Brownas be klaidų; apie aštuoniasdešimt kalbų jis suprasdavo ir galėdavo išversti. Be to, jis mokėjo keturiolika stenografijos sistemų. Visi telefono cenzoriai galėdavo su juo biuru susirišti, kai nugsirdavo nesuprantamą pasikalbėjimą, ir visi laiški, kurių cenzoriai nesuprasdavo, būdavo perduodami jam.

Kiniečių kalba, tur būt yra pati sunkiausia, — vieną vakarą prie šachmatų lentos paklausiau.

Ne. Kasdieninė kiniečių kalba nėra labai komplikuota. Mokėdamas visas penkias pagrindines tarmes, gali puikiai išsiversti. O aš, turėdamas gerą atmintį, nesunkiai išmokau 20.000 pagrindinių rašto ženklų.

Su kuria kalba turėjai daugiausia vargo?

Baigiasi Italijos komunistų dienos

Parlamento ir savivaldybių rinkimuose komunistai buvo labai smarkiai nustumti. Tai tikras dalykas. Bet krašte jie vis dar tebeturi (kas lengvai užmirštama) kartu su kairiaisiais socialistais per aštuonis milijonus narių. Kas svarbiausia, nepaisant t. v. „laisvosios prof. sąjungos“, jie tebekontroliuoja apie du trečdalius visos darbininkijos. Komunistai ir jų pasekėjai kairieji socialistai, berods, nebeįstengę kraštą ūkiškai suparažuoti. Tačiau jie vis dar tebeturi tiek jėgas, kad galėtų tik tiek trukdyti, jog vyriausybė, kurios svarbiausias uždavinys yra sukurti ramiam ir normaliam gyvenimui reikalingas apyovas, niekadoms neturės kantrybės jų išmonėms toteruoti neribotą laiką.

Eilė itališkų laikraščių yra įšvedę nuolatinius skyrius, pavadintus antrašte „Sios dienos streikas“. Iš tikrųjų geriau tikėtų: „Sios dienos streikai“, nes nuolat vyksta jų po keletą. Tuo metu, kada rašomos šios eilutės, Italijos uostuose streikavo darbininkai. Romoje, Milane, Neapolyje ir kituose didžiuosiuose miestuose dar tebestreikuoja dalis bankų tarnautojų. Prieš duris tų bankų, kur tarnautojai nestreikuoja, stovi ginkluoti karabinieriai. Praėjusios savaitės pabaigai skelbtas miestų viešojo susisiekimo tarnautojų streikas paskutiniu akimirksniu atsauktas, tačiau jis gali iškišti ateinančiomis dienomis, jeigu tik nebus patenkinti komunistų reikalavimai. Raudonosios prof. sąjungų vadas Di Vittorio pareiškė spaudoje, kad jeigu nebūsią streikininkai patenkinti, komunistai sukelsią dar naujus streikus, „visoje Italijoje nejudės nė vienas traukinys ir iš viso susidarys padėtis, kuri pramonininkams duos pajauti, jog atėjęs pasaulio galas...“

Tai gi komunistai su prasidedančiu rudeniu siekia Italijoje iš naujo paleisti streikų ir neramumų bangą. Kurių tikslų tuo siekiama? Kaip paprastai, keletas iš karto. Pirmų pirmiausia tuo siekiama kaip galint išlaikyti arba net dar sustiprinti nykstančią partijos įtaką. Toliau norima išpildyti Maskvos įsakymas — trukdyti bendrą ūkinį Vak. Europos atgijimą. Ir pagaliau tai yra apsauginis manevras prieš de Gasperio vyriausybės planuojamą įstatymą, pagal kurį būtų užkirstas kelias neatsakingiems streikams ir sureguliuotas dabar komunistų ir kairiųjų socialistų dominuojamų prof. sąjungų veikimas.

Nors dabartinis parlamentas išrinktas tik prieš pusantrų metų (1948. IV. 18), „Confederazione Generale del Lavoro“ ir kitos raudonosios prof. sąjungos tebesiremia tais patiais politiniais santykiais, kaip 1943 m. t. y. tuoj po fašizmo nuvertimo. Darbininkija paprastai yra labiau linkusi į kairę, negu visa tauta, tačiau įvykdžius naujus rinkimus profesinėse sąjungose jėgos pasiskirstytų visiškai kitokiu santykiu, negu jis šiandien egzistuoja. Rinkimai duotų tikrą visuomenės nusistatymo vaizdą, kaip jis atsispindi parlamente, o komunistų ir kairiųjų socialistų hegemonija kartą baigtųsi vadovaujanciose prof. sąjungose. Užtat Italijos visuomenė iš de Gasperio vyriausybės laukia ne tiek šarvuotų žodžių, „Popolo“ pavyzdžiu, kaip darbų — planuojamo ir seniai pribrendusio sudemokratinimo prof. sąjungų, kurios kontroliuoja didžiąją Italijos darbininkų daugumą. Tik tada (negalima būtų sakyti, jog neteisėngai), net nerimint reikalo imtis kraštutinių priemonių komunistų partijai likviduoti, iš tikrųjų Togliaccio ir draugų dienos būtų suskaitytos, baigdamas pastebi „Basier Nachrichten“.

Kova dėl valdžios Australijoje

Atrodo, kad Australijos darbiečių sąjūdis ateinančiuose parlamento rinkimuose turės nemažą sunkumų. Bandymai, kuriais buvo siekiama surasti bendrą kalbą su komunistų diriguojamomis profesinėmis sąjungomis (angliakasių, plieno pramonės darbininkų ir p.), nuėjo niekais. Todėl kraštutiniai kairieji vargu ar bepalaikys darbiečių ateinančiuose rinkimuose. Bet jų įtaka jau ir šiaip jaučiamą pačioje darbo partijoje. Paskutinėmis savaitėmis nemaža darbiečių kairiojo sparno atstovų išbraukta iš partijos narių sąrašų. Mat, ka neseniai pasibaigęs angliakasių streikas paskatino vyriausybę imtis priemonių prieš profesines sąjungas, jie pasisakė prieš premjero Chifley politiką. Dabar net šnekama, kad atskilėliai ruošiasi organizuoti naują kairiųjų partiją. Toks žingsnis, politinių stebėtojų manymu, galėtų suskaldyti darbo partiją, o š. m. gruodžio mėn. įvykstančiuose parlamento rinkimuose Chifley vyriausybei atnešti pralaimėjimą.

Komunistų partija remia vyriausybę priešiška darbiečių elementa. Vyriausybė iš tikrųjų darbo partijos sluosnių nuomone, tokia komunistų elgsena, be kita ko, turi tikslą — naujajame sąjūdyje rasti prieklaudą, kurioje komunistai galėtų testuoti savo politinę veiklą, nelįsdami į pogrindį, jeigu jų partija būtų įstatymu uždrausta.

Visą laiką buvo tam tikra įtampa tarp politinio (nuosakiojo) ir pramoninio (radikaliojo) darbiečių partijos sparno. Siemtinis angliakasių streikas, didžiausias strei-

bininkai sustreikavo reikalavdami 35 darbvalandžių savaitėje, padidinti 30 šiltingų algas ir pakeisti atostogų nuostatus. Taip bent buvo skelbiama viešumai. Pats streikas suskaldė profesinę sąjungą į dvi priešiškas stovyklas. Vyriausybiskai nusiteikusiai profesininkai reikalavo sankcijų prieš streikuojančius, nes jų manymu streikas rėmė ne angliakasių interesus, bet buvo komunistų manevras vyriausybę diskredituoti ir ūkiniam negalvimams sukelti, kad būtų sutrukdytas tiekiamas Anglijai ir kitiems Marshallio plano kraštams. Angliakasiai galėję savo reikalavimus pateikti nuolatiniam anglies pramonės tribunolui nesimdamo tokio ginklo kaip streikas. To visai nenorėjo girdėti komunistuojantieji vadai. Komunistai iš viso nusiteikė prieš

Mr. Brown biuras buvo keičiausia įstaiga visoje britų kontražvalgybos tarnyboje. Daugiau negu ketveris karo metus jis beveik nepasitraukė nė žingsnio iš jos. Scotland Yardui ir saugumo tarnybai jo prireikdavo dieną ir naktį, todėl jis visą laiką buvo pasmerktas atsiskyrylo gyvenimui — biure ir valgydamo ir miegodam. Retkarčiais vakarais aplankydavo jį šachmatų partijai; tačiau jis vėl likdavo vienas, kai aš patogiai tupėdamas traukiny, vėl važiuodavau kuria nors kryptimi.

Beveik be pertraukos vienoje jo biuro sienoje sužibdavo šviesos ženklai. Tada jis paspausdavo atitinkamą mygtuką, ir pro garsiakalbį pasigirdavo kokio nors pasikalbėjimo fragmentas. Dažnu atveju iš plokštelės. Kartais jis tuoj sušukdavo: „rusiškai!“ arba „serbiškai!“, ir vėl išjungdavo. Šviesos ženklų protarpiais jis peržiūrėdavo raštus, kuriuos jam atnešdavo pasiuntinys ir įdėdavo į vieną iš etiketėmis atžymėtų pintinių: „Nepavojinga“, „Abejotina“, „Skubi akcija“ ir tt. Po to vėl angliškai prabilėdavo ir diktavomą.

Penkiasdešimt šešiomis kalbomis kalbėdavo ir rašydavo Mr. Brownas be klaidų; apie aštuoniasdešimt kalbų jis suprasdavo ir galėdavo išversti. Be to, jis mokėjo keturiolika stenografijos sistemų. Visi telefono cenzoriai galėdavo su juo biuru susirišti, kai nugsirdavo nesuprantamą pasikalbėjimą, ir visi laiški, kurių cenzoriai nesuprasdavo, būdavo perduodami jam.

Kiniečių kalba, tur būt yra pati sunkiausia, — vieną vakarą prie šachmatų lentos paklausiau.

Ne. Kasdieninė kiniečių kalba nėra labai komplikuota. Mokėdamas visas penkias pagrindines tarmes, gali puikiai išsiversti. O aš, turėdamas gerą atmintį, nesunkiai išmokau 20.000 pagrindinių rašto ženklų.

Su kuria kalba turėjai daugiausia vargo?

niu siekia Italijoje iš naujo paleisti streikų ir neramumų bangą. Kurių tikslų tuo siekiama? Kaip paprastai, keletas iš karto. Pirmų pirmiausia tuo siekiama kaip galint išlaikyti arba net dar sustiprinti nykstančią partijos įtaką. Toliau norima išpildyti Maskvos įsakymas — trukdyti bendrą ūkinį Vak. Europos atgijimą. Ir pagaliau tai yra apsauginis manevras prieš de Gasperio vyriausybės planuojamą įstatymą, pagal kurį būtų užkirstas kelias neatsakingiems streikams ir sureguliuotas dabar komunistų ir kairiųjų socialistų dominuojamų prof. sąjungų veikimas.

Nors dabartinis parlamentas išrinktas tik prieš pusantrų metų (1948. IV. 18), „Confederazione Generale del Lavoro“ ir kitos raudonosios prof. sąjungos tebesiremia tais patiais politiniais santykiais, kaip 1943 m. t. y. tuoj po fašizmo nuvertimo. Darbininkija paprastai yra labiau linkusi į kairę, negu visa tauta, tačiau įvykdžius naujus rinkimus profesinėse sąjungose jėgos pasiskirstytų visiškai kitokiu santykiu, negu jis šiandien egzistuoja. Rinkimai duotų tikrą visuomenės nusistatymo vaizdą, kaip jis atsispindi parlamente, o komunistų ir kairiųjų socialistų hegemonija kartą baigtųsi vadovaujanciose prof. sąjungose. Užtat Italijos visuomenė iš de Gasperio vyriausybės laukia ne tiek šarvuotų žodžių, „Popolo“ pavyzdžiu, kaip darbų — planuojamo ir seniai pribrendusio sudemokratinimo prof. sąjungų, kurios kontroliuoja didžiąją Italijos darbininkų daugumą. Tik tada (negalima būtų sakyti, jog neteisėngai), net nerimint reikalo imtis kraštutinių priemonių komunistų partijai likviduoti, iš tikrųjų Togliaccio ir draugų dienos būtų suskaitytos, baigdamas pastebi „Basier Nachrichten“.

trečiųjų teisma. Kadangi šie teismai yra darbiečių vyriausybės suorganizuoti, tai pasisakymas prieš juos laikomas tuo pačiu darbiečių vyriausybės puolimu. Kad kaip galint greičiau pabaigus streiką, kuris kai kuriuose apygardose atnešė labai didelių nuostolių, vyriausybė pateikė parlamentui įstatymo projektą, pagal kurį visi profesinių sąjungų indėliai bankuose užblokuojami. Tuo būdu užkirstas kelias bet kuriai piniginei pašalpai streikuojantiems teikti. Prof. sąjungų vadovai, kurie paskutinėmis minutėmis iš bankų pasinė stambias sumas ir atsiskė trečiųjų teismams painformuoti apie tų sumų sunaudojimą, buvo nubausti kalėjimu iki vienerių metų. Streikui pasibaigus, jie atsiprašė teismą ir vėl buvo paleisti. Indėlių suvaržymas darbininkuose sukėlė didelį nepasitenkinimą. Kairiojo darbiečių sparno informatorius pažymėjo, tai esą negirdėta kad darbiečių vyriausybė išleidianti prieš streikuojančius nukreiptą įstatymą, tuo tarpu pati darbo partija streiką pripažįstanti viena priemonių geresnės darbo sąlygoms išsikvoti. Premjeras Chifley į tai atkrito, kad toks partijos išikišimas padėties nekeičiąs. Angliakasių streikas esąs ne toks, kaip įprasta juos charakterizuoti, bet politinė komunistų partijos kombinacija.

Vyriausybė panaudojus kariuomenę anglies transporto darbams kasyklose, angliakasiai pripažino, jog tolimesnis streikavimas nebeturįs prasmės, ir nubalsavo vėl imtis darbo. Bet praėis keli mėnesiai, iki Australija visiškai atsigaus. Ekspertinė pramonė prarado daug svarbių užsakymų, statybos pramonė smarkiai atsiliko. Žaliavos trūkumui pašalinti, prisieina plienas gabantis, iš Vokietijos ir Japonijos. Australams visiškai nepatinka, kad jie iš bėdos turi savo užsakymais remti buv. priešė kraštų sunkiąją pramonę.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santykius nutraukti ir pinigų pakreipti komunistams. To pasėkoje darbiečių partijos rinkiminis fondas nebebus toks didelis, kaip ligi šiolei buvo galvojama.

Komunistai dėl nepasisekusio angliakasių streiko morališkai daug pralaimėjo, nors jie ir nepripažįsta. Antra vertus komunistų vadovaujamos prof. sąjungos, kurios ligi šiolei bendradarbiavo su darbiečių partija ir ji finansiskai rėmė, nori dabar tuos santyki

Grįžes iš anapus pasakoja (13)

Pagaliau laisvėje

Po visos kankinančios procedūros iš mūsų bunkerio 4 paliko transportui. Nors buvo žiema ir dar gerokai šalta, bet rūbus išdavė vasarinius: apatinius skalbinius ir panašų į šaltkalvio kombinzoną arba tokios pat medžiagos kelnes ir švarkuką.

Nors jau visos komisijos praeitos, bet grįžtantieji ne kiek nesidžiaugia. Visi nervinasi ir rūpinasi, kad išeinant iš stovyklos nebūtų prie vartų sulaikomi, kaip dažnai atsitikdavo. Bet kas ir pro vartus išeina, tas dar negali džiaugtis pasiektais namais, nes paskutinis tikrinimas ir krata daroma Lietuvos Brastose. Kai kurie į belaisvių stovyklą grąžinami net iš Frankfurt, iš kur belaisviai perduodami vokiečių globai.

Pagaliau kovo 29 d. rytą pranešama, kad tą dieną išvyksim. Tuojau suaukiamas išvykstančiųjų mitingas, kur padėkojama rusams už gerą globą ir pasižadama veikti komunistų naudai. Pažadėtum viska, kad tik leistų namo! Po įvairių įvairiausių „Antreten“, pagal kuriuos buvome suskirstyti grupėmis po 35 vyrus ir gavome vagono Nr., atsiveikimom su draugais ir pradėjome žygiuoti pro smens kontrolę bei spygliuotų vielų vartus į laisvę.

Prie vartų paskutinį kartą pasaukė mano „pavarde“, ir aš aiškiai, ne kiek nesuklupęs pridėjau savo vardą, tėvo vardą ir gimimo metus. Ir taip galėjau palikti spygliuotų vielų užtvara, už kurios be vienos savaitės vargavau ir kentėjau lygiai ketveris metus.

Palikę spygliuotąją užtvara į laimingai praėję visus patikrinimus, pasijautėme viena koja besą jau laisvėje. Linksmi žygiuojam į stotį, sulipam į mums skirtus prekinis vagonus. Naktį traukinys pasijudino namų link. Už dviejų dienų pasiekėm Lietuvos Brastos stotį prie Lenkijos sienos. Tenai išbuvoome daugiau negu para, kurios metu prirušėm vagonus tolmesnei kelionei, nes mūsų traukinys grįžo atgal, o mes buvom dar kartą tikrinami, kad tarp mūsų nebūtų su SS žymėmis. Iš viso transporto dar du buvo grąžinti, nes vienas turėjo savo kariuomenės liudijimą, o kitas 80 rublių pinigų.

Susitvarkę ir vagonus įvairiais paveiklais, margais užrašais ir garsiais šūkiu išdabinę ir dar kartą pasidžėję Sovietų Sąjungos neužmiršti, tik tiesą apie ją ir jos savitarką skelbti, pradėjom paskutinįjį kelionės etapą.

Ratai vis mums stuksena na-mo, na-mo. Kas kartas garsiau ir garsiau, bet mūsų mintys greičiau, svajonėse mes jau pas savo mylimuosius, artimuosius.

Grįžtantieji tyli, vis dar bijo išdaviškų, kad, neatšargų žodį pratarus, nereiktų vėl grįžti atgal. Suku sau galvą, kaip patekti į vakarines zonas, nors neturim ten nei pažįstamų, nei giminių, kurių adresu galėčiau nurodyti.

Kovo 28 d. mes jau atvykome į Frankfurt/Oder. Pasakiau nebūtų giminių adresą ir registruojantis pareiškiau pas jus noris patekti. Mus dar išmaudė, išdavė dokumentus rusų kalba rašytus ir išleido i netoli esančią Gronfeldo stovyklą, jau vokiečių tvarkomą. Iš ten sekantį rytą patraukiau toliau į vakarus. Gronfeldė gavome 50 M. ir 3 dienas maisto. Duonos turėjome ir galėjome ją pakeliui dalintis su badaujančiais, nes kur tik traukinys sustojo, ten mūsų apstodavo vaikai ir seneliai. Prasinėjo valgyti. Matyti, kad Rusija

ir Vokietija lyginasi. Keliose stotyse mums davė sriubos, čia dar daugiau prasidėjo. Erfurte, prie anglų zonos, reikėjo dar kartą eiti į pirtį. Erfurte atidavėm paskutines ostermarkes, duonos likučius ir galiausiai dar kiek pavaziavė, pėsti perėjom zonos sieną. Pakeliui daugelis numetė arba ant medžių pakabino savo kepures, nes jų čia vis tiek dėvėti negalima, o žengiant per „geležinę užtvara“ kai kas net nusivilkė savo „vatinkas“ ir jomis nuo kojų nusišluostė sovietines dulkes, numetė. Žinoma, stengėmės, kad anglai ir rusai tai pamatytų.

Neapsakomas džiaugsmas mus visus apėmė, veidai nušvito, kai kam išsiveržė ašaros. Buvome jau laisvoje žemėje. Mus sutiko įvairių vokiečių organizacijų atstovai, Raudonojo Kryžiaus seserys, gavome valgyti, rūkai. Netrukus atvyko anglų kariniai sunkvežimiai ir mus nugabeno į Friedlando paleidžiamąją stovyklą.

Čia vėl duoda valgyti, registruoja, apžiūri gydytojai. Viskas eina greitai, sklandžiai. Pavakarį paleidžiami namo, o kas neturi į grįžtančiųjų prieglaudą.

Kaip gyvena amerikiečiai darbininkai

Uzdardis ir kainos

Table with 3 columns: Product, Unit, Price. Includes items like Ruginės duonos, Kvietinių miltų, Cukraus, Mėsos, Sviesto, Pieno, Kiaušinių, Kavos, Alaus, Degtinės, Cigarečių, Moter. vilnonį kostiumą, Vyr. vilnonį kostiumą, Vyr. batus, I rūšies, Vyr. batus, I rūšies, Nylon kojines.

1948 m. 34 miestuose įvykdytas apklausinėjimas nustatė, kad algą gaunąs asmuo, kuris su savo keturių asmenų šeima gyvena keturių kambarių bute su virtuve ir vonia, buto nuoma, švietas ir kūrą gali apmokėti vidutiniškai 5 darbdienu uždarbiu.

Beveik kiekvienas pramonės darbininkas turi automobilį. Kad galėtų jis nusipirkti naują pigesnės klasės Fordą ar Chevroletą, jis turi dirbti maždaug 140 dienų. Benzino litro kaina atitinka 3 minučių uždarbi.

Darbininkai turi atstieina 4-5 darbdienu algą. Todėl amerikiečio darbininko gyvenimo lygis maitinimosi, aprangos ir buto atžvilgyje yra daug aukštesnis, negu bet kurio krašto Europos darbininko.

1946 m. buvo apklausta 14 mil. amerikiečių šeimų, gyvenančių įvairiausiose vietose, apie jų metines pajamas. Apklausinėjimas davė tokį vaizdą:

Si lentelė parodo, kad du trečdaliai apklaustųjų 14 mil. šeimų per metus turi pajamų tarp 2.000 ir 5.000 dol. Apklaustieji nebuvo daroma skirtumo tarp šeimų, gyvenančių miestuose ir kaimuose, nes buvo svarbu nustatyti tik šeimų sugrupavimą pagal metines pajamas.

Table with 3 columns: Metinės pajamos, Šeimų skaičius, %/o. Ranges from 1.000-1.500 dol. to 3.000-5.000 dol.

Sil lentelė parodo, kad du trečdaliai apklaustųjų 14 mil. šeimų per metus turi pajamų tarp 2.000 ir 5.000 dol. Apklaustieji nebuvo daroma skirtumo tarp šeimų, gyvenančių miestuose ir kaimuose, nes buvo svarbu nustatyti tik šeimų sugrupavimą pagal metines pajamas.

Amerikiečio darbininko darbo ir poilsio laikas. Didžioji Amerikos darbininkų dalis dirba po 40 val. savaitėje ir tas laikas paprastai susideda iš 5 dienų po 8 val. Seštadieniai ir sekmadieniai yra dvi pagreičiai einančios poilsio dienos.

Sandien jau visuose 48 JAV steituose galioja priverstinis draudimas nuo nelaimingų atsitikimų. Draudimo įnašus moka darbdaviai. Nelaimės išistikta darbininkas gauna pašalpą, gi mirties atveju jo šeimos nariams mokama pensija. Nuolatinių pensijų ir pašalpų dydis svyruoja tarp 50 ir 70% gauto atlyginimo, imant pagrindu jo aukščiausiąją normą.

laiviniškystės kontorų vitrinas, kuriose lyg svajonės prieblandoje kaboję spalvingi reklamių plakatai. Jau buvau susiderėjęs šipkartę su viena Amerikos linija išautus pavasariniui plaukti i nežinomojo penktojo kontinento — Australijos krantus, o paskui Pietų Vandenyne galomis pasileisti i lemiamąją kelionę aplink pasaulį, po kurios tamsaus ramia sažine galėsiu miegoti namie, būdamas saugus, kad man kas nepadarų priekaištų: „O ten dar nesi buvęs!“

Tiesa, pavaršis tais metais išaušo, bet ne toks, kokio išsivilgęs laukiau. Besirengiant i didžiąją kelionę, vieną karštą birželio dieną Kauno gatvėmis ėmė nriedėti sovietų okupaciniai tankai, iš kurių bokštelių kyšojo rauplėti veidai su siauromis akimis. Kosėdami ir spaudydami nevalyt benzinu rusų tankai savo vilksrais sutremė visus mano planus. Ne tik mano, bet ir visų tautiečių sumanymus ir siekimus.

Molotovo — Ribbentropo paleisti i Lietuvą tankai atiteimė Stalino konstitucija, kurios 57 paragrafe sako, kad visi sovietų piliečiai, kurie palaiko santykius su užsienio, yra baudžiami kaip kontrrevoliucionieriai. Visą pasienį su Vokietija išarė plūgais ir kiekvieną dieną šviežiai išakėdavu, kad gimtuoti sargybiniai galėtų pasitėbti net kiekio pėdsakus. Be to, sieną apražė keliomis spygiuotų vielų eilėmis, įrengė prozektorius ir vilkinių šunų stotis. Tevėlis Stalinas pripažįsta tikėtai vieną turizmą rūsį: gyvučiai vagonai su užkaltais langeliais, o kryptis visuomet viena ir ta pati — Sibiras.

Tai gi, surinktus iš laiviniškystės bendrovių, prospektus, kaip pavojingus įrodymus, sumėčiau i krosnį ir drauge su spalvotų kelionraščių dėmėmis dingo mano paskutinės

Kunigų emigracija

Zurnalas „Aida“ savo paskutiniajame 24 Nr. klausimu tarp kitko rašo:

Viešpaties Apvaizdai patiko išsiusti iš mūsų nelaimingos tėvynės apie 250 kunigų. Skaičius žymiai didesnis, negu jo reiktų saviems tautiečiams aprūpinti. Be abejo, tam tikra dalis mūsų kunigų turės vykti kartu su savo broliais ir pasilikti su jais. Keliolika jau ir yra išvykusių i Angliją, i Australiją, i Kanada. Tačiau kur dėtis kitiems? Daugumas norėtų patekti i JAV. Siam reikalui dedama daug pastangų. Tačiau JAV vyskupai ne per daug mielai priima mūsų kunigus, nes ir savųjų turi per daug: JAV 600 katalikų tenka vienas kunigas. Ar nevertėtų tad mūsų kunigams nukreipti savo žingsnius kur kitur? Ar nevertėtų pagalvoti apie tuos kraštus, kurie šaukiasi Kristaus tarnų ir jų prisitaikyti negali? Ar nevertėtų susidomėti misijonoriaus darbo kilnumu?

Lietuvių Tauta misijonorių niekadęs nėra turėjusi pakankamai. Vienas kitas salietis dirbęs Indijoje; vienas kitas misioneris apsigalavęs Argentinoje; vienas kitas jaunas entuziastas veikias Čilėje. Tai ir viskas, ką esame davę Bažnyčios augi-

mui pasaulyje. Tačiau šitas įnašas yra per mažas. Argi Lietuva, ta Marijos — Apaštalo Karalienės — žemė, neturėtų susirūpinti, kad jos geriausi sūnūs kaip tik dirbtų ten, kur Kristus laukia labiausiai dirvonuoja? Tremtis kaip tik sudaro puikias sąlygas šiam apasitalavimo įnašui padidinti. Nėra jokios abejonės, kad Dieviskosios Apvaizdos planuose mūsų tremtis turi žymiai didesnių uždavinių, negu tik individualios gyvybės išsaugojimas. Tremtiniai visados išneša tautos kultūrą už josios sienų ir įjungia ją i pasaulines kultūros vyksmą. Argi kitaip turėtų būti su religija? Jeigu kultūrininkai eina i svetimas institucijas ir jose skleidžia savo kirkybės vaisius, kodėl tad religininkai turėtų susitelkti tikiai aplink save ir rūpintis tik savo asmeniniais reikalais? Kodėl jie negalėtų savo tremtį pergyventi, kaip Viešpaties Apvaizdos nurodymą eiti i visas tautas ir mokyti jas Gerosios Naujienos? Atrodo, kad misioneriska idėja turėtų rasti gyvo atgarsio pabėgusioje mūsų kunigijoje. Aprūpinus mūsų tautiečius įvairiuose kraštuose, dar vis tiek liks mažiausia 100 kunigų, kuriuos galima skirti misijonariaus uždaviniams. Tai ypač reikia pasakyti apie jaunesnius ir stipresnius. Ir šitas 100 sudarytų tokį dvasinį lobį lietuvių tautai, kurio ji nebeišbrauktų iš savo istorijos ir kuris taptų šaltiniu jos herojinės nuotaikos, taip labai jai šiuo metu reikalingos. Geriausių mūsų vyrų auka, vargas, darbas, idealizmas ir išsižadėjimas pažadintų visuose mumyse pasiaukojimo ir kilnumo dvasiją, kuri tremties sąlygose jau stipriai apsilblausė ir sunyko. Minėti vyks. Lane žodžiai, kad misijonieravimas svertu pakelia dvasinį gyvenimą ir tautos viduje, turi žymiai gilesnės prasmės, negu iš sykio gali atrodyti.

Reiktų tad mūsų kunigams pergalvoti savo emigracijos problemą ir ją pakreipti misijų linkme. Mes čia keliamo tik pačią idėją, nesimdami jos konkretizuoti, nes tai jau priklauso kompetentingai bažnytinei vadovybei. Viena tačiau mums yra aišku, kad dabartinė mūsų kunigijos emigracija yra ir jų pačių ir visos mūsų tremties egzaminas. Būtų liūdnas mūsų ateitai prognozės, jeigu šio egzaminą mes neišlaikytume.

A. Jasm.

Kunigų emigracija

Tai yra pasėka algų kilimo karo metu ir po jo. Nedarbo pašalpas finansuoja taip pat darbdaviai, mokėdami specialius mokesčius, kurių bendra suma sudaro 3% išmokėtų atlyginimų ir algų (iki 3.000 dol. metinių pajamų, kaip aukščiausios pajamų ribos). Bedarbiai New Yorko steite gauna savaitėje po 25 dol., visur kitur mokamų nedarbo pašalpų vidurkis yra 18 dol. Senatvės ir našlystės pensijos sudedamos darbdavių ir darbėmių po lygiai, sumokant po 1% darbininkui išmokamo atlyginimo. Senatvės pensija paprastai yra 39,20 dol. šeimai mėnesiui, aukščiausia pensijos norma yra 90 dol. Bevalksė našlės gauna vidutiniškai 30,40 dol. mėnesiui, turinčios 3 vaikus — 51,80 dol. Valdžios įstaigų tarnautojai ir geležinkeliečiai pensijas gauna iš savo fondų. (Nukelta i 4 psl.)

Tapybos paroda Augustdorfo stovykloje

Tautos šventės dieną — rugsejo 8 — Augustdorfo stovyklos gyventojai ir artimesnių apylinkių lietuvių turėjo progos pasigėrėti dailininkų PAUTIENIAUS ir TRICIAUS tapybos darbų paroda. Po ilgos darbo pertraukos dail. Pautienius pasirodo su virš dvidešimčia darbų. Pasirinkę dėkingas temas dailininkas, be abejo, laimėjo visas žiūrovų — tremtinių simpatijas; momentai iš tremties išgyvenimų (bėgimas), gimtojo krašto vaizdai ir dabar gyvenamo krašto vietovės. Jo kolaritas turtingas ir įdomus kaip įdomi ir pati technika. (Visi darbai aliejaus). Du darbai atlikti be teptuko, dailininko žodžiais, tepant nykščiu ir pirštais. Jie efektingi ir didesnio dėmesio sukėlė vokiečių žiūrovų tarpe.

Kartu su dailininku Pautienium, savo kūrinius pirmą kartą viešai parodė Tričys. Kaip dail. Pautienius spalvų — šešelio ir šviesos meistras, taip Tričys pasirodo kaip griežtos ir švrios linijos mėgėjas. Per

pastaruosius metus, atrodo Tričio intensyviai dirbta. Kas matė jo ankstyvesnius mėginimus ir šioj parodoj išstatytus darbus, be abejo, tas tą teigiamai įvertins. Pažymėtinas jo autoportretas ir nuotaikingas Augustdorfo vaizdelis.

Tenka tik apgailestauti, kad tai yra pirma ir, tur būt, pakutinė šių dviejų menininkų darbų paroda Vokietijoje, o galėjom jų turėti jau bent vieną kitą ir anksčiau. Linkėtina, kad ir emigracinės bangos nūmestė dail. Pautienius ir Tričys nemestų teptuko ir neleistų sunykti igimtoms dovanoms.

Padėka tenka ir vietos komitetui parėmusiam šį gražų kultūrinį pasirodymą. Az.

Visi lietuviai skaity „Lietuvių“

Pulgis Andriusis

Copyright 1949 by Herbert Eisentraut, Tübingen

Pertraukta kelionė

IS RAŠOMOS NAUJOS KNYGOS

Privaziavę kalnus, turėjom skaudžiai nušvilkti, nes, pasirodė, mūsų kaliošas ant dviejų ratų visai netiko nelygiam aukštumų horizontui: prieš kalną kopiant, vežimo lygsvara sukrikdavo ir arkliauką iškelddavo i dangų, o pakelėn leidžiantis visasis svoris užgulddavo vargšeliui ant sprando; be to, siaurės gyvulėlis čionai susidūrė su jam nepažįstamais bimbalais, nuo kurių įsiai nemokėjo atsigtinti nei uodega nei kitais arklinio kūno įrengimais. Pasikankinę porą dienų, pasukom angal ir per du mėnesius grįžom i Kauną, nepamatę kaip citrinos žydi.

Toji pirmoji kelionė buvo kaitri ugnis sausuose žiuduose ir ziemos mėnesiais sėdėdavau liūdnas universiteto auditorijoje, laukdamas pavasario — išvauduotojo. Įsikabinęs i laikraščius, kurie ėmė spausdinti mano kelionių aprašymus, apvažiavėjau traukiniais, laivais ir jachtomis visas Europos jūras ir šalis, buvau keletą kartų ikėles koją ir i juodąjį kontinentą.

Prakleia pro atminties akis keistenybių šalis — Anglija su tirstais rūkiais, kuriuos britai vadina žirnų sriuba; Prancūzija, kur pirmą kartą patekęs, nusigąsti laisvės ir.. arbatpinigių. Ispanija, kur gatvės valkata, parodęs kelią svetimsaliniui, neima pasiūlytos cigarėtės ir sako: Aš esu caballero!, o kavinėse iškalbinėti įspėjimai: Dainuoti ir požiūkuoti draudžiama. (Respublikos laikais) Portugalija, kur dar ir šiandien ka-

laiviniškystės kontorų vitrinas, kuriose lyg svajonės prieblandoje kaboję spalvingi reklamių plakatai. Jau buvau susiderėjęs šipkartę su viena Amerikos linija išautus pavasariniui plaukti i nežinomojo penktojo kontinento — Australijos krantus, o paskui Pietų Vandenyne galomis pasileisti i lemiamąją kelionę aplink pasaulį, po kurios tamsaus ramia sažine galėsiu miegoti namie, būdamas saugus, kad man kas nepadarų priekaištų: „O ten dar nesi buvęs!“ Tiesa, pavaršis tais metais išaušo, bet ne toks, kokio išsivilgęs laukiau. Besirengiant i didžiąją kelionę, vieną karštą birželio dieną Kauno gatvėmis ėmė nriedėti sovietų okupaciniai tankai, iš kurių bokštelių kyšojo rauplėti veidai su siauromis akimis. Kosėdami ir spaudydami nevalyt benzinu rusų tankai savo vilksrais sutremė visus mano planus. Ne tik mano, bet ir visų tautiečių sumanymus ir siekimus. Molotovo — Ribbentropo paleisti i Lietuvą tankai atiteimė Stalino konstitucija, kurios 57 paragrafe sako, kad visi sovietų piliečiai, kurie palaiko santykius su užsienio, yra baudžiami kaip kontrrevoliucionieriai. Visą pasienį su Vokietija išarė plūgais ir kiekvieną dieną šviežiai išakėdavu, kad gimtuoti sargybiniai galėtų pasitėbti net kiekio pėdsakus. Be to, sieną apražė keliomis spygiuotų vielų eilėmis, įrengė prozektorius ir vilkinių šunų stotis. Tevėlis Stalinas pripažįsta tikėtai vieną turizmą rūsį: gyvučiai vagonai su užkaltais langeliais, o kryptis visuomet viena ir ta pati — Sibiras. Tai gi, surinktus iš laiviniškystės bendrovių, prospektus, kaip pavojingus įrodymus, sumėčiau i krosnį ir drauge su spalvotų kelionraščių dėmėmis dingo mano paskutinės

viltys negrįžtamai kada nors ištrūkti iš geležinių grotyų narvo, kuris vadinasi Sovietų Sąjunga. Po to, susitaikęs su likimu, vedžiau žmoną, kuri nemaziiau už Staliną buvo priešinga mano turistiniams planams, nors ir ne tais pačiais smetimais. Valdomas Stalino įsakų ir žmonos pageidavimų, paliaudojau visas kelionių mintis ir, išvažiuavęs i kaimą, pradėjau versti i lietuvių kalba Cervanteso „Don Kichotą“, nepamirštamąjį Lamancos keliautoją. Tai buvo išganingas užsiėmimas, kuris nuramino enkavedistus (mekontr-revoliucinius darbus) ir žoną (garamitiją, kad niekur kelis metus nepabėgšiu). Kitą pavasarį vokiečių vermachtas įžygiavo i Lietuvą, už rankos sustabdydamas NKVD, jai atliekiant patį pikčiausią darbą, vykdamant masinę 1941 metų deportaciją birželio 13—14 d. Esu šventai įsitikinęs, kad analoginio siaubo metu, po eventualesios vienu metų sovietinės okupacijos ir New Yorko gyventojai būtų pasitikę japonus su gelėmis Broadwayaus gatvėje. Metams slenkant, mano šeima padidėjo trimis gyvais dydžiais ir keliavimo šansai sumažėjo dešimtmėžiais, nors ir tuo atveju, jei karas bus baigtas mums palankia prasme, vėl nuvalant spygliuotų vielų raizginius iš valstybių pasienių ir išakėtus arimus apėjęnt kviečiais. Man grėšė seno dėdės likimas, prie krosnies pasakojimo savo ir savo brolio vaikams atsiminimus. Tokiam likimui nebuvo lemta išvoki, nes 1944 metais, anksti pavasarį išsiskraučius i kurortą netoli Kauno, lakštungaloms pragydis visais vamzdžiais, nuostabiai pucėmės gamtos atgimimo džiūgavimai nesutapo su vasarotojų nuotaikomis. Vokiečiai traukėsi iš rytų, o rytai slinko i mus baigti

to, ko nepabaigė 1941 metais. Giltinei su raudona skraiste artėjant, niekas nekėlė klausimo, ar reikia ar nereikia bėgti, bet klausė tikiai, kokiomis priemonėmis bėgti. O bėgti mums tebuvo vienintelė kryptis — Vokietija. Kas nebeگو, tai daugiausiai dėl neturėjimo susisiekimo priemonių, dėl prisiiršimo prie turto (šventas optimizmas!) ar dėl baimės, kurią sėjo saujelė komunistuojančių tautiečių, girdi, nespėję peržengti Vokietijos sienos, būsim sučiupti už pakropos ir įmesti i kacetus, iš mūsų atims arklus ir turtą, o Vokietijai pralaimėjus būsime komunistinės vokiečių revoliucijos aukos. Tačiau žmogus yra toks gyvis, jog jau giltinei užsimojus su dalgiu, jis tikisi, kad dalgio ašmenys, gal, atsips arba pats dalgis nusmuks nuo koto ir taip mirtis bus nustumta bent kelioms minutėms.

Priemiesčio vasarnamyje, kur poilsis buvo pertrauktas pačiu gražiausiu sezono metu, gyvenę kaimynystėje draugai paėmė mus i savo sunkvežimį ir su dailktais bei vaikais pristatė i Vokietijos pasienio miestelį, o iš tenai tik vėlai rudeni, įsigiję du arklus ir čigoniską vežimą, drebėdami persikėlėm per Šešupę, kuri skyrė Lietuvą nuo Vokietijos ir po mėnesio kelionės buvome Gdynės pabėgėlių pereinamoje stovykloje, laukdami kada mus „pagriebs“.

Dar važiuodami Rytprūsijų lygumomis mes padarėm priešingą išvadą: žandarai, atrodė, buvo labiau susirūpinę kuo greičiausiai pabėgėliais atsikratyti, nes kiekvienos apskrities policija varė mus kasdien po keliasdešimt kilometrų, kad mes kuo veikiau įvažiuotumėm i sekancios apskrities ribas. (B. d.)

Emigracijai į JAV paspartinti

PASITARIMAS NETURINČIŲ GARANTI-JŲ IR PASILIEKANČIŲ REIKALAIS

VLIKO ir Vykdomosios Tarybos pirmininko preloto Krupavičiaus iniciatyva rugsėjo 22-23 dienomis Munchene buvo suauktas VLIKO, BALFO ir Raudonojo Kryžiaus atstovų pasitarimas dar neturintį garantijų ir pasiliekančių reikalais, kuriame be prel. Krupavičiaus dalyvavo dar BALFO direktoriai Valaitis, Kovaitis ir Masaitis, LTB CK pirmininkas Vyliadas ir sekretorius Noakas, LRK pirmininkas Dr. Jasaitis ir LRK įgaliotinis amerikiečių zonoje Rugienis. To pasitarimo išpuzdžiais VLIKO pirmininkas maloniai sutiko pasidalyti ir su mūsų skaitytojais.

Į klausimą kiek lietuvių šiuo metu gyvena Vokietijoje, prelatas Krupavičius atsakė, kad apytiksliai žinomi šiuo metu britų zonoje gyvena apie 11.000 lietuvių, amerikiečių - 8-9.000 ir prancūzų zonoje visai mažai. Skaiciuojama, kad iš tų Vokietijoje liks apie 5.000. Tikslūs duomenis esą nepaprastai sunku nustatyti, nes dėl suprantamų priežasčių vengiama pasisakyti, kad dėl ligos ar event. politinių priežasčių netinkami emigracijai, iki tai nenustato atitinkama komisija. Iš viso, statistikos reikalai šlubuoja, tikslūs žinių neturėjome ir „gerais“ laikais, kada dar nesirgome emigracine karštilige. Apytiksliai per komitetus surinktos žinios apie 1033 asmenis, kurie, atrodo, tikrai dėl sveikatos stovio ar amžiaus negalės emigruoti.

Kiek lietuvių turi garantijas važiuoti į JAV? Pasitarime buvo konstatuota, kad iš dabar dar esančių 19-20.000 lietuvių garantijas turi apie 5-6.000. Šiuo laiku garantijų siuntimas iš JAV sumažėjo BALFO duomenimis jų į mėnesį ateina tik apie 100. Ar lietuviai galės pasinaudoti įvairių organizacijų nevardinam garantijom, kyla rimtų abejonių. Mat, latviai ir estai, kurių, proporcingai imant į JAV važiuoja žymiai mažiau negu lietuvių, nesigali pastangas, kad jiems būtų skiriama daugiau nevardinam garantijų. Todėl pasitarime dalyvavę sutarė, kad vienintelis būdas padėti dar 9 ar 10.000 lietuvių išvažiuoti į JAV yra individualinės garantijos. Nutarta įvykdyti akciją raginant jau į JAV įva-

žiauvius DP išduoti garantijas likusiems Vokietijoje. Tuo reikalu esą reikalingos skubios pastangos nes, kaip žinoma, DP emigracijos įstatymu numatyta kvota netrukus būsianti išsemta. Atrodo, kad BALFO tuo reikalu vykdytas vajas nedavė laukiamų rezultatų. Nusistatyta griežtis šių konkrečių priemonių:

1. propaguoti viešai ir individualiai naujų garantijų išdavimo reikalingumą. BALFas paskelbs jau įvažiuavusių į JAV tremtinių sąrašus su adresais, kad į juos individualiai kreiptis jų pažįstami, prašdami garantijų. Tuo reikalu bus daug kalbama ir BALFO netrukus įvyksiančiame seime. 2. prel. Krupavičius mano, jog būtų gera, jei lietuvių organizacijos, parapijos ir pan. išpareigotų, pagal savo didumą ir pajėgumą, pateikti atitinkama skaičių garantijų. Tą savo siūlymą jis pra-

nešias BALFO pirmininkui kun. Končiui.

O kas bus su likusiais? Į šį klausimą atsakyti šiuo tarpu nesą jokių duomenų. Gal būt, dalinį atsakymą suteiks IRO generalinės tarybos sesija, prasidėjanti pirmoje spalio mėn. pusėje, į kurią be nuolatinio mūsų atstovo p. Garbačiausko dar vyks ir Dr. Jasaitis. Nuo tos sesijos vienoiki ar kitokių sprendimų priklausys ir toliau darytini žygiai.

Sutarta, kad LTB ir toliau stropiai rinks visas reikalingas statistines žinias, kad būtų galima turėti aiškų tremtinių judėjimo vaizdą, BALFas su Raudonoju Kryžium rūpinsis jų globos reikalais, o VLIKas tvarkys emigruojančių ir pasiliekančių įngeresų politinę pusę.

Apie Maž. Lietuvos lietuvių, negyvenančių stovyklose tikslų žinių nėra, kiek jų liks arba išemigruos, pasakyti negalima. (vm)

Lietuvoje steigiami vaikų lopšeliai

Komunistinėje spaudoje vis daugiau randame duomenų, iš kurių jau dabar galime susidaryti vaizdą, kokiū būdu bolševikai pertvarko lietuvių šeimyninį gyvenimą. Kol kaimo žmonės gyvena vienkiemiais, šeimos jautėsi, daug ramiau, nes mažai vaikai nebūdavo nuo tėvų atskiriami, nebent deportacijų metu. Dabar gi bolševikų laikraščiai pabrėžia, kad reikia „pertvarkyti“ ir liet. šeimų gyvenimo būdą, jaunuomenės auklėjimą, nepatikint j „reakcionieriškam elementui“. Teorija, rodosi, nėra labai žiauri, tačiau praktika kur kas baisesnė. Naujai įsteigiuose kolchozose steigiami ir „vaikų lopšeliai“, į kuriuos motinos verčiamos privertai atiduoti savo vaikus, kur iš pat kūdikystės dienų gausią „tarybinę auklėjimą“. Lopšeliuose (vėliau darželiuose) vaikai patikimi tik patikimų komunistų moterų globai, kurioms nieko nėra šventa, ypač kas liečia tautybę ar reikiją.

Oficialiai vaikų atidavimas į lopšelius - darželius motyvuojamas tuo, kad motinos kolchozuose nė neturinčios laiko auklėti vaikus, nes turinčios atidirti joms priva-

lomus darbdienius, o nedarbo dienomis ar šventadieniais — mokyti „politinio lavinimo“ dalykų. Tokiais tad būdais partija stengiasi išauginti iš mūsų tautos tarpo naujų kovotojų dėl pasaulinės revoliucijos, kuriuose jau nebebūtų tėvų meilės jausmo. V. Indr.

Neatstatomos mokyklos
„Ukmergėje jau kelinti metai atstatoma vokiškųjų okupantų sugriauta buvusi Baganavičiaus vardo mokykla. Šios mokyklos atstatymui partija ir vyriausybė skiria dideles lėšas, bet nežinia dėl kokių priežasčių Ukmergės apskritys lietuvių švietimo skyrius ir jo vedėjas drg. Petronis taip ilgai delsia atstatymo darbus. 1948 m. skirti mokyklos atstatymui pinigai nebuvo išnaudoti. Šiais metais taip pat yra paskirtos šios mokyklos atstatymui lėšos. Tačiau dar iki šio laiko joki darbai nepradėti. Atstausis šią mokyklą, nereikės trintis pamainomis mokyti Ukmergės miesto mergaičių progimnazijoje, nes iki šiol iš ryto mokosi pradinės mokyklos mokiniai, po pietų — mergaičių progimnazijos ir vakare, nuo 18 val., — suaugusių gimnazijos“ — Rašo K. Salna „Tiesoje“.

Rusų teatras Vilniuje
Jau seniai bolševikai įsteigė Vilniuje rusų teatrą, kuris atlieka ne tik Vilniaus, bet ir visos Lietuvos rasinimo darbą. Su maskoliškai bolševikiškoms dramoms šis teatras aplankė ir Klaipėdą, kur turėjęs „didelį pasisekimą“. Matyt, kad ten jau yra pakankamai jam žiūrovų rusų. (pl)

Teatrų epidemija.
Kaip iš „Tiesoje“ spausdinamų skelbimų matyti, paskutiniiais mėnesiais Lietuvą apniko rusiškų teatrų gastrolių banga. Daugiausia aktyvus čia Leningrado valstybinis dramos teatras.

Nr. 20

1949. IX. 28.

Skaudūs reiškiniai

„Lietuvis“ savo 19 Nr. trumpai pamėnėjo tragišką Australijon išvykusio tautiečio Bartušio mirtį, patekusio „IRO repatriacijos programon“. Žmogus netekęs tiek sveikatos, kad nepajėgia pigiai parduoti savo fizinės jėgos, gražinamas Vokietijon, iš kurios tarėsi laimingai ištrūkęs!

Eilę panašių įvykių užregistravo ir latvių spauda. Neseniai Augsburgio stovykloje nusizūdė latvių visuomenininkas ir pedagogas, taip pat dėl senatvės ir ligos negalėjęs pasinaudoti galimybe kartu su šeima išvykti į JAV. Jo ištekęs duklė ryžosi atsisakyti emigracijos, kad nepalikus seno tėvo be globos. Tėvas vėl gi tos tikrai gražios aukos nesiryžo priimti ir pasirinko kitą kelią — mirtį, tuo savo žygiu sujaudinęs tremties visuomenę. Ir tiek ...

Dabar vyksta amreikičių zonoje papildomi skryningai kai kur vykdomi tokiais metodais, kurie nelieka be pėdsakų žmonių nervams ir sveikatai. Žmonės (jei DP dar galima taip vadinti), turintieji įsakmūs pranešimus iš giminių Amerikoje, kad darbo ir buto garantijos jau sudarytos, bet neturintieji dar oficialių įstaigų pranešimų, kai kur verčiami tuoj pat pasirinkti kitą emigracijos krasią arba vokiečių ūkį ... Čia latvių spauda suregistravo eilę faktų, kur žmones, po tokių skryningų teko gabenti į ligonines dėl sunkių širdies priepolių.

Tokiai tremtinių globojančių institucijų elgsenai kvalifikuoti būtų labai nesunku surasti tinkamų žodžių, jei nebūtų pavojaus prilygti sovietų varomai propagandai, kuri šiais argumentais remiantis ragina grįžti į kilmės kraštus. Taigi, iš vienos pusės, įvykiai per skaudūs, kad apie juos galėtum nutylėti, gi iš kitos pusės, faktai duoda progos propagandai, kuriai mes patys nepritariam ir nenorėtume, kad reiktų pritari.

Niekam nekyla abejonių, jog tų faktų, kaip juos bepavadintum, akivaizdoje tektų kas nors daryti. Bet kas ir kur tai turėtų pradėti? ... (Kas iš to, kad mes dar iš Amerikos gausime dar garantijų 10.000 lietuvių, jei jie jau bus išplaukę į Australiją?) Latviai nedelsiant rado progos savo politinės vadovybės asmenų veiksmuose išžiūrėti greitos reakcijos ir iniciatyvos pradų, kai šie suskubo prisistatyti ir išsikabinti tiek su pačiu JAV aukštuoju komisaru Vak. Vokietijoje McCloy, tiek su senato delegacijos tremtinių reikalams tirti atstovu Walteriu. Kokie bebūtų tų pasikalbėjimų rezultatai, asmeniniai kontaktai visada teikia bent vilčių ir ramina sąžinę, kad padaryta tai, kas šiuo metu įmanoma padaryti. Svarbu, kad nelaukama keli metai, kol priims pasikalbėjimui mažų mažiausia pats Trumanas ...

Tremties gyvenime galime fiksuoti eilę tragiškų momentų. Daug jų nugalėtų asmeninio ryžto ir visuomeninio brandumo dėka. Tačiau nemažiau momentų galėtumėm išvardinti, kur pro pirštus praleistos progos padaryti tai, kas būtų kainavę tik didesnių pastangų ir didesnės iniciatyvos. Gal tada ir visokios įkurdinimo tarnybos nebūtų likę tremties istorijoje vien pašaispo abjektu.

Prisipažinkime, pamiršę momentui gražius ir patriotinius žodžius, kad esame bejęgiai realiai padėti žūstančiai tautai tėvynėje. Bet ar lengva bus prisipažinti, kad ir laisvoje Europoje esame bejęgiai savims tautiečiams padėti, atsiduriantiems kas kart didesnėn beteisio būklėn. Ir šiuos skaudžius įvykius priminus tenka prisipažinti, nors tai ir būtų gal prasilenkta su žmoniškumu, jog jaudina ne tiek patys skaudūs faktai, kiek rodomas jų atžvilgiu abnojumas. J. PAMUSIS.

Iš tremtinių gyvenimo

Jonyno institutas veikia toliau

Freiburgas. Po vasaros atostogų persitvarkęs Taikomojo Meno Institutas veikia toliau su vadinamaisiais praktiniais skyriais: keramikos ir audimo. Jų žiemos semestras prasidėjo rugsėjo 1 d. Į skulptūros skyrių nauji studentai nepriimami. Prie instituto įsteigti 3 mėn. stovybos braižytojų bei dazytojų kursai, į kuriuos įstojo 25 klausytojai, jų tarpe ir keli lietuviai, kurie emigracijai nori įsigyti praktinę profesiją. Kursus lanko įvairaus išsilavinimo klausytojai, pradant baigusiais universitetą, baigiant pradžios mokyklą. Kursų klausytojų sugebėjimus patikrino prancūzų karinės valdžios švietimo skyriaus pareigūnas. Kursantai gaus sunkiai dirbančių davinį, 10 DM kišenpinigių ir mėnesį, nemokamą geležinkelio bilietą į nuolatinę gyvenamąją vietą ir butą Instituto studentų bendrabutyje. Alfa

Įsteigta LTB apylinkė

Heilbronnas. Čia veikia DP ligoninė, kurioje gydomi ar tiriami apie 400 plaučių ligomis sergančiųjų tremtinių, jų tarpe ir apie 40 lietuvių. Savo bendruomeninių reikalų tvarkymui jie turėjo senūną, kuriuo buvo žurnalistas H. Jakuzaitis. IX. 17 d. lietuviai tremtiniai įsteigė savo LTB apylinkę, kurią sudaro ligoniai ir vietos ligoninės administracijos tarnautojai lietuviai. Į apylinkės valdybą išrinkti p. p. Sukys, Jaškienė, Krištolaitis.

— Greta įvairių tautybių gydytojų čia dirba ir lietuvis gydytojas Dr. Adomavičius, žinomas plaučių ligų specialistas, kuris padeda mūsų tautiečiams savo patarimais bei paskaitomis.

— Ir čia IX. 8 d. paminėta tautos šventė. Specialės pamaldas už Lietuvą atlaikė vietos ligoninės kapelionas lenkas. Po to buvo suruoštas minėjimas.

— Lietuvių tautinė grupė, ypač silpnesnieji ligoniai, nusiskundžia, kad stovykloje nėra savo lietuvių kunigo. Atrodo, kad tokį jų nėra būtų galima nesunkiai patenkinti, nes daugelyje stovyklų yra kunigų perteklius. P. M.

DAR ŠIANDIEN UŽSISAKYK „Lietuv“

Prenumerata mėnesiui:
Vokietijoje — 3.— DM
užsakant ir užsieni — 4.— DM
Atsk. Nr. kaina 40 pf.

prof. Fraenklio paskait.

Neuastadas, vietos latvių — lietuvių vienybės skyrius š. m. rugsėjo mėn. 7 d. su ruošė paskaitą, kurią skaitė Hamburgo ir Pinnebergo Baltų universitetų prof. Dr. Ernestas Fraenkelis tema apie aiškių kalbas ir jų santykį su kitomis indoeuropiečių kalbomis. Savo įrodinėjimuose aiškiai pabrėžė didelę aiškių kalbų reikšmę lyginamoje kalbotyroje. Skaitlingai susirinkusioji latvių ir lietuvių visuomenė mielai klausėsi įdomios paskaitos.

Tą pačią dieną prof. Dr. E. Fraenkelis

paskaitė ir lietuvių gimnazijai apie lietuvių kalbą ir savo išpuzdžius Lietuvoje, kurią ne vieną kartą aplankęs. Mokiniai žavėjosi jo pasakojimu, iš kurio matėsi, kad jis pamilęs Lietuvą ir jos kalbą. Jis pabrėžė, kad mūsų kalba yra didelis lietuvių turtas ir esant tremtyje jos negalima pamiršti. Baigdamas, profesorius perskaitė jaunuomenėi kadaise Mažvydo pasakytus žodžius apie lietuvių kalbą ir jos vertę.

Šios didelio mokslo vyro paskaitos sukėlė moksleivių tarpe gražių minčių ir paliko gilų įspūdį. J. Chaleckas.

Kaip gyvena...

(Atkelta iš 3 pusl.)

Priverstinis ligos draudimas teegzistuoja tik trijuose JAV steituose. Tatai yra pati silpnoji amerikiečių socialinių nuostatų vieta.

Minimalus darbo atlyginimas — 40 centų už valandą 40 darbalandžių savaitėje (neseniai prez. Trumanui pavyko šioji norma iš 40 centų pakelti į 75 centus, ir tai laikoma vienu didžiausių prez. Trumano laimėjimų socialinėje srityje. Red.). Yra įvesta ir visa eilė specialių darbo apsaugos įstatymų, suteikiančių angliakasiams ir pramonės darbininkams ypatingą teisinę globą. Jūrininkus globoja dar specialūs įstatymai. Kur nebeveikia valstybiniai įstatymai, tenai imasi iniciatyvos profesinės organizacijos, stengdamos socialinių nuostatų nebuvimą sušvelninti draudimo sutartimis ar kolektyviniais susitarimais. 1945—6 m. įvykdyta statistika parodė, kad 2/3 visu Amerikos pramonės darbininkų buvo apdrausti ligos, senatvės ir nelaimės atvejais. Šis santykis iki šiandien, be abejo, bus darbininkų naudai dar labiau pakitęs.

Išvada

Amerikietis darbininkas šiandien yra geriausiai atlyginamas darbininkas pasaulyje. Didelių pirmumų jam teikia aukšta perkamoji jo uždarbio galia. Jis dirba trumpiau, negu darbininkai kituose kraštuose, tačiau atostogų sistema kituose kraštuose darbininkui yra naudingesnė. Kadangi standartizuotų namų apyvokos reikmenų gamyba yra dalis masiškai gaminančių įmonių gamybos, tai aukštas pajamų laipsnis ir didžiulė pramonės produkcija didžiojoje krašto dalyje atnešė gyvenimo lygmens pakėlimą, kuris Europoje darbininkams tuo tarpu dar nepasiekiamas.

Amerikietis maitinimasis bazuojasi didelio maistingumo produktų vartojimu. 1947 m. amerikietis vidutiniškai suvartojo per

metus: 250 litrų pieno, 365 kiaušinius, 75 kg jautienos ar kiaulienos mėsos, 30 kg riebalų ar sviesto, 50 kg pomidorų ar apelsinų, 105 kg daržovių ar vaisių, 85 kg javų, 82 kg cukraus ir 8 kg kavos, kakao ar arbatos. Tatai sudaro daugiau kaip 3.430 kalorijų diena!

Amerikos pilietis turi daug daugiau gyvenamos erdvės, negu tai tenka bet kuriam krašte. 1947 m. suvesta statistika parodė, kad 94% kambarių gyvena mažiau kaip po 1,5 žmogaus, virtuvių neskaitant kambariais. 80% butų miestuose turi vonią ir išvietę, 97,5% — elektros šviestą. Nors šie duomenys tikina apie aukštą butų kokybę, tačiau butų trūkumas Amerikos pramonės srityse yra ypatingai didelis. Karo metu ir pokariniais laikais vykdyta statyba anaipol nepadengia padidėjusios butų paklausos.

Amerikiečių namai aprūpinti įvairiais mechaniniais įrankiais, todėl ir namų ruošos darbas nepaprastai palengvėja. Skalbimo mašinos, paplovų išpylimas, dulkių siurbčiai, elektriniai šaldytuvai, telefonas, — visa tai savaime suprantamo reikalingumo įrenginiai. Seimininkės darba palengvina konservų vartojimas ir naudojamasis valgyklomis darbovietėse.

Jau seniai nebereikia mokėti už mokslą Amerikos pradžios ir vidurinės mokyklose. Mokyklinė sistema apima 8 metų pradžios mokyklą ir 4 metų gimnaziją. Daugelyje miestų prieš tai išeinamas vaikų darželių kursas 1—2 metus. Aukštasis mokslas kai kurioms specialybėms labai brangus, nors vidutiniškai imant nėra nepakeliamas. 1947 m. įvykdyta 15—29 metų amžiaus žmonių išsimokslinimo statistika nustatė, jog vidutinis baltosios rasės žmogaus mokslinimasis truko 12,1 m., tuo tarpu negrų — 8,4 metų.

O kaip su sportininkais J. A. V-se?

DP stovyklos Vokietijoje akivaizdžiai tuštėja. Emigracija išvertė eilę laikraščių, teatrų, ansamblių, chorų, sporto klubų ir likvidavo ne vieną stovyklą. Gyvenimas iš naujo kuriasi svetimuose kraštuose. Vienur greičiau, kitur lėčiau. Su pasitenkinimu skaitome pasirodžiusias žinutes apie kultūrinio gyvenimo užuomazgas Anglijoje, Australijoje, Kanadoje, Amerikoje ir kt. Ten nuvykę mūsų dipukai (bent didesnė jų dalis) neilgai trukus įsijungia į jau seniai egzistuojančius kultūrinis židinius, gi kiti kuria naujus. Iki šiol, bent iš spaudos, teko patirti beveik apie kiekvieną mūsų kultūrinio gyvenimo sritį, išskyrus sportą. Šį kartą pakalbėkime apie reikalą mūsų sportininkams JAV susiorganizuoti.

Antai, teko skaityti vieno sporto veikėjo laisvą iš Brooklyno. Laiskė rašoma, kad netrukus įvyks Brooklyno sportininkų susirinkimas, kuriame bus aptarta sportiniai reikalai, bandoma sulipdyti krepsinio komanda ir p. Žodžiu, bus mėginama veikti. Daugiau apie šį reikalą nebeteko patirti.

Vokietijoje gyvenome stovyklose, ir dėl to mūsų sportinis judėjimas buvo itin gyvas. Jį tvarkėme laisvai ir pagal savo norus. Ir vis dėlto šis mūsų darbas neliko be šėselių. Juk šiandien puikiai suprantame, kad stambiausiai „prašovėme“ tuo, kad per vėlai įsisteigėme vyr. sporto instituciją. O tam reikalui patyrusių veikėjų turėjome su kaupu. Šiandien jie jau beveik visi išsisklaidę po įvairius kontinentus. Daugiauusia jų atsidūrė Jungtinėse Valstybėse. Nors ten jų ir daug yra, tačiau iš ten tyła. Nejaugi visi mūsų sportininkai įsijungė į svetimųjų klubus ir kovos garbę jiems? O kur lietuviška sporto reprezentacija? Juk mūsų kad ir sporto klubus reikia svetur traktuoti kaip tikrus ir svarbius ne tik kultūrinis, bet ir tautinius židinius. Nejaugi ir Amerikoje, kaip ir Vokietijoje, teapsižiūrėsime tik po dvejų metų? O drąsiai galima pranašauti, kad po dvejų metų bus tikrai per vėlu, bergždžias darbas bus pradėti kas nors organizuoti. Ten stovyklų nėra. Ten daug greičiau paskejsme svetimųjų jūroje, iš kurios po kiek laiko jau bus sunku ne tik pačiam išsikrapštyti, bet ir kitą ištraukti. Stenkimės mes patys pas save — į lietu-

viškus židinius mūsų jaunimą įtraukti, kol jo dar nepaviliojo svetimieji.

Gal skaitytojas pasigės konkretaus pasiūlymo? O štai jis — suaukti fiz. auklėjimo ir sporto veikėjų suvažiavimą, kuriame pirmuoju darbotvarkės punktu eitų vyriausiosios sporto institucijos išrinkimas. Kas suauks tokį suvažiavimą? Čia nėra taip bloga. Į JAV nuvykusių net Vyr. FASK narių, buv. įgaliotinių, net buv. K. K. R. direktorių ir visa eilė ne tik Lietuvoje, bet ir tremtyje pasireikusių sporto bei fiz. auklėjimo veikėjų. Jėgų turime stiprių ir tokių, kurioms tikrai galime pasitikėti. Reikia tik energijos ir pasiaukojimo Išrinkus tokį organą, visa kita eitų jau daug sklandžiau. Kur toks organas įkurtų savo būstinę, numatys patsai suvažiavimas ir tai daug pareis nuo tą organą sudarančių asmenų gyv. vietos. Praktika jau parodė, kad toks organas yra tik tada gyvas ir judrus, kada jo nariai gali kuo dažniausiai susitikti vienas su kitu.

Nemanau, kad šiuo metu JAV gyvena sporto veikėjai šį rašinėlį priims kaip puolimą ar mokymą. Ne, juo norėjau, nors paviršutiniškai, bet nuosirdžiai su bendraminčiais pasidalyti mums rūpimu klausimu ir išskelti keletą savo minčių.

R. Valaitis.

Netvarka LTSR mokyklose

„Vilkaviškio apskrityje visiškai nevadovaujama mokyklų remonto darbams. Alsedžio valsčiaus mokyklos nepraedtos remontuoti ir visiškai neaprupintos kuru. Kaišiadorių apskrities mokykloms trūksta daugiau kaip 500 mokyklinių suolų. Mažeikių apskrities Židikų, Klikalių ir Sedos valsčiuose uždeljami remonto darbai, o Tirkšlių valsčiaus mokyklos neaprupintos kuru. Panaši padėtis yra Prienu, Pagėgių ir kitose apskrityse.“ — Rašo „Tiesoje“ 1949. VII. 6 d. St. Plučas, LTSR Švietimo Ministerijos vyr. inspektorius. (pl)

Inspektuoja mokyklas

Respublikinis sanitarijos-kurijos institutas suruošė ekspediciją, kurios metu apylinkė Kretingos apskrities mokyklas. Ekspedicijai vadovavo to instituto vadėjas medicinos mokslų kandidatas V. Kviklys. (pl)

PRANEŠIMAI

EMIGRACIJOS REIKALU

1. Valerija Polovinskas,
2. Jeronimas Butkus,
3. Lujau (Zuzana) Barvidaitė,
4. Zenta Blumental,
5. Frida Maurat ir
6. Leonas Nainmanas

turi kuo greičiausiai emigracijos reikalų asmeniška kreiptis ar pranešti savo gyvenamąją vietą šiuo adresu:

NCWC, Individual Emigration Office, München, Funk-Kaserne, Freimann, Bl. 5, Room 218. LTB

Kas nori įsitaisyti drauzius ir originalius lietuviškus tautinius drabužius, (medžiagas sijonui, kilčekui ir prijuostei) tegul užsisako dirbtuvėje „Audimas“.

Adr.: „Audimas“. (20b) Lehenstedt ūb. Braunschweig, Dachgraben 4 (bei Lingat).

IESKOJIMAI

Vilimas ir Vilimienė Stasė (Valiekaitė iš Ukmergės), mokytoja, pask. laiku gyvenę Kretingoje, prašomi atsilypti šiuo adresu: Mr. Kiskis Justinas, Parking Street 32, Baltimore Md. 1, Md. U.S.A.

Eišiskiečiai, buvę Eišiškėse ar apylinkėje, malonekite atsilypti buv. eišiškėciui. Man rūpi sužinoti apie artimuosius. Suteiksiu ir aš žinių Rašykite šiuo adresu: Juozas Zaidaitis, (14a) Schw. Gmünd, Bismarck-Kaserne, 6—81.

Grazys Mykolas, gyv. (21a) Laer. Bez. Münster, Aabauerschaft 23 (britų zona), ieško Judickaitės Albincos, gimusios 1925 m., Abytauš apskr. ir valsc., Jurkonių km., 1944 m. liepos 20 d. kartu su ieškotoju atvykusios į Tiltę, iš Tiltės išvykusios į Danzigą ir prieš kaptūrijaciją tarnavusios Iutvateje prie Berlyno. Ieškotojas prašo ją pačią ar apie ją žinančius jam pranešti.